

Лезги газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 52 (10853) хемис 27-декабрь, 2018-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Мубаракрай!

РД-дин Кыл Владимир Васильев 2018-йисан 25-декабрьдиз акъудай Указдалди бажарагълу шаир, Сулейман-Стальский райондин культурадин управленидин начальник **Майрудин Бабаханович БАБАХАНОВАЗ** "Дагъустандин халкъдин шаир" лагъай гъурметдин твэр ганва.

Сулейман-Стальский райондин Пилер хъуре дидедиз хъайи ада Тагырхурун-Къазмайрал юкъван школа, Махачкъалада ДГУ-дин филфак акъалттарна. Шинпар ада школада амас хъизвай. Критикада къейднавайвал, вичихъ тешпиръ аваир хътиян бажарагъдин сагыб са шумуд ктабдин автор, Дагъустандин комсомолдин, "Шарвили" фондунин, Гъажибегован твэрарунихъ галай премийрин лауреат я.

Чна М.Б.Бабахановаз къачунвай цийи дережа риклин сидкъидай мубаракзава:

Ракъинин сухта -
Бахтариз уртак!

Мад гегъеншдиз яхъ
Ви руьгъдин утагъ!

"Лезги газетдин" редакциядин коллектив.

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Мумкинвилер артухарда

Бубайрин эрзиман мурад тир яд хуърерив агакъна

25-декабрьдиз Сулейман-Стальский района майишатрин ятар гудай "Кировский" уртакъ каналдин къвед лагъай пай шадвилин гъалара ачухна. Къаналди Къварчагъ дередин ва Табасаран райондин са жерге хуърерин агъалияр дигидай целди таъминарава. Идан гъакъндай "Лезги газетдин" муниципалитетдин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Шадвилин мянрекатда Сулейман-Стальский райондин кыл Нариман Абдулмуталибова, "РД-дин Минмелиоводхоз" ФГБУ-дин директор Залкип Къурбанова, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Гъамидулагъ Мегъамедова, райондин депутатин собранидин председатель Штибек Мегъамедханова, "РД-дин Минмелиоводхоз" ФГБУ-дин директордиин сад лагъай заместитель Бигиш Чаниева, проект гъазурай ва пурратдин организацийин векилри, райадминистрациядин къурулушдик акатзавай идарайрин руководителри, хуърерин къилери, общественностдин ва СМИ-рин векилри иштиракна.

Къейд авун лазим я хъи, "Кировский" къаналдин къвед лагъай пай цийикла туукъурун хъувунин къалахар 2017-йисуз гъиле къурди тир. 7565,46 метрдин мензилдиз тухванвай къаналди Сардархурун кефердинни рагъакъидай патай кыл къачузва ва ам Курхурун кефердинни рагъакъечдай патан къерехдив агакъадалди 0,3 километр амас акъалтлава. Бетон тунвай къанал къаналдин гъяркувал 1,50 метрдиз, деринвал 1,30 метрдиз барабар я. И имаратдал къалахар тухвана къутягънава, ахтармишун патал анат ядни ахъянива. Ятар гудай системадин имаратарни галаз майишатрин уртак «Кировский» къанал цийикла туукъурун хъувуни 2500 гектардин майданра цик квачир чилер дигизвайбуруз элкъурурай мумкинвал гузва. Ида хуърун майишатдин культурайин бегъерлувал хаждай ва агропромыш-

ленный комплексдин хиле цийи инвестпроектар кардик кутадай мумкинвал гуда. Райондин узъумчивилел ва багъманчи-вилел машъул жезвай мулкариз яд акъудун ина яшамиш жезвай агъалийрин чехи бубайрин эрзиман мурад тир. Алатай асирдин юкъварилай и планранл сакълани klykl гъиз жезвачир. Гила Чирагъ вацун яд Къварчагъ дередин вич-вичелай авахъна къведайвал авунин барадай Нуынъури, Экенрин, Зизикин ва Къварчагърин хуърерин агъалийрин мурадар кылиз акъатна.

Пландик кутунвайвал, къаналдал къалахар 2018-йисуз акъалттарна. Райондин кыл Нариман Абдулмуталибова и вакъиадихъ Сулейман-Стальский райондин, гъакъин Табасаран райондин са жерге хуърерин агъалийрин умъурда важибу метлеб авайди къейдна: "Къенин югъ неинки Сулейман-Стальский райондин, гъакъ къунши районрин умъурдан лишанлуди я. Им райондин агъалийрин нубатдин агалкъун я. Чаз экономикадин, яшайидин ва культурадин рекъяи хътиян гъалийвилер чарасуз герек я. Алатай асирдин 50-йисара чи чехи бубайри керкияни лопаткари гваз и къанал тукъурунин къалахар гъиле къунай. Амма зегъмет гзаф алайвилляй абурулай чин эрзиман мурад кылиз акъудиз алакънчир. Къечун зурба вакъиадин шагыдар хъанва. Пешекарри са къурув вахтунда еке къалахар тухвана, Къварчагъ дередин яд гъана. Яд галализ умъур къиле тухуз жедайди туш. И проект кардик кутунин нетижада районда хуърерин мулкар вилик тухунин Комплексный программа, агропромышленный секторда маса инвестпроектар умъурдиз кечирмишиж жеда. Заз Дагъустан Республикадин Кыл Владимир Васильеван, РД-дин Гъукуматдин, РД-дин "Минмелиоводхоз"-дин къиле авайбурун, проектировщикрин, пурратчинин ва халкъдин эрзиман мурад кылиз акъудунихъ галаз алакъа авай вирибурун

твэрарихъ развилини келимаяр лугъуз къланза".

Вичин рахунра "РД-дин Минмелиоводхоз" ФГБУ-дин директор Залкип Къурбанова къейдна: "И чехи проект кардик кутунин нетижада гележегда пар квай хейлин проектар къилиз акъудиз жеда. Им чи республика патал хъсан чешне я. Чна умуд кутазвайвал, мелиорациядин авай фондар хънихъ ва абур ишлемишунин къвалах хъсанарунихъ элкъурунавай и лишанлу карди района гъасилзавай хърун майишатдин продукциядин къадар артухардай, агъалияр съурсетдалди умудлудаказ таъминардай, агропромышленный комплекс алай аямдин истеми-шунрин держада аваз мадни вилик тухудай мумкинвал гуда".

Мянрекатдал РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Гъамидулагъ Мегъамедов, "Дере" ООО-дин директор Загъидин Тажибов ва маса ксар рахана. "Кировский" къаналдин къвед лагъай пай ачухунин шадвилерин сергъятра аваз райондин кыл Нариман Абдулмуталибова "РД-дин Минмелиоводхоз" ФГБУ-дин директор Залкип Къурбановаз ва проектдин руководитель Тажир Абакароваз абур Сулейман-Стальский райондин Гъурметлу агъалийвиле къабулнавайвилин дипломар ва знакар гана. "Шер" АО-дин генеральный директор Тельман Гъасановав ва "РД-дин Минмелиоводхоз" ФГБУ-дин директордиин сад лагъай заместитель Бигиш Чаниевав "Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин гъурметдин грамотаяр, ФЦП-дин КС-дин отделдин кар алай инженер Далгат Муртазаевав ва "Шер" АО-дин прораб Аскандар Максудовав чухсагъулдин чарап вахкана. Гъургъуналай цийи къаналдай авахъзлавай цел лишанлу гими авудна. И.Г.Тагъирован твэрарунихъ галай культурадин дворецдин артистри къвати хъанвайбуруз концерт гана.

Нумрадай къела:

ОБЩЕСТВО

Хъипи вак илифзава чахъ

Чахъ Хъипи Чилин Вакълан йис илифзава. Къуй ам чи вири ватанэгълияр, газет къелзавайбур патал ислэгъди, сагъламди, берекатлуди, гъар са карда агалкъунринда възанжияр арадал гъидайди хъурай!

► 4

ОБЩЕСТВО

Я чирзавач, я истемишзавач

Гзаф аялар авай хизандиз, нубатда акъваз тавуна, дачадин участок къаудай, общественный транспортда аваз пулсуз фидай (маршрутин таксияр квачиз), музейриз, паркариз, ваца садра выставкайриз гъакъысуз фидай ихтиярни ава.

Эгер хизандиз фермервилин майшат кутаз къланзаватла, адахъ налогдин къадар тимлил гудай мумкинвал ава. Ипотекадин кредит къаудайлани, гзаф аялар авай хизандиз къезилвилер гузва.

► 5

МЕДЕНИЯТ

Ашукурин ирс давамарзавай хва

А.Мегъамедова вичин фикирдик квай са важибу месэладикай ихтилатна. Амни ашукувилин ирс, бинеяр хънихъ, къевзэмай неиспир агакъарун ва чипихъ бажарагъни гъевес авай жегъиприз ашукувилин сирер чирун патал Дағъустандыа ашукурин къвал кардик кутунин чарасузвилихъ галаз алакъалудия.

► 6

ЮБИЛЕЙ

Вичин мани жагъайди...

Эминан ширири заз тарс, Эминан чала заз къуват, илгъям гузва. Эминан чалал ширирин са цар къванин къхиз хъун - им зун патал еке бахт я. Эминан йисуз чаз анжак Эминакай раҳадай ихтияр ава.

► 7

ЛЕЗГИЯР-ТУРКИЯДА

Яргъара авай жуванбур

Са вахтара запум къисметди, хайи ерийривай яргъязна, гъурбатдиз акъуданайбуруз бубайрин ватандиз цийи къилелай къуй рекъер ачу хъхурай, вилик дустеилин, стхавилин пайдах кваз. Къуй чи халкъарин, инсанрин арада чими, гъурметту, сих алакъаяр хъхурай. Сагърай, дуњнъядин гъи niple аватлани, чи ватандашар!

► 9

ЧИ ЕРИЯР

Мичегъяр

Хуър мукъвал гележегда этнографиядинни туристилин обьектдиз элкъурьбай ниятар ава. Ина туристар патал дагъвийрин виликан жуъредин къвалер эхцигна, түхкъулык хъувун пландик кутунва.

► 15

Цийи йисан муштулухар

Агъмед МАГЬМУДОВ

Цийи йисан вилик чи редакциядив лезги алими, муаллимри, вузра келзавай бажарагылту къеълар къазанмишнавай агалкунрикай шад хабарар агаъна.

"Хайи Дагъустан" региональный общественный гьерекатди ва "Халкъдин фикир" фондуни республикадин инсанрияв нубатдин сеферда социологиядин хабарар къуна. Нетижада "2018-йисан лап хъсан тележурналист" номинациядай гъалиб хъайиди яз гысабна: республикадин тъвар-ван авай политикадин ва жемятдин деятель, публицист, Россиядин МедиаСоюздин Дагъустандин отделенидин председатель, РД-дин Общественный палатадин, Вириорсиядин халкъдин фронтдин региональный штабдин член, "Дагъустан" ГТРК-дин общественно-политический телевиденидин руководитель, ДГУ-дин СМИ-рин электронный кафедрадин заведующий Ильман АЛИПУЛАТОВ.

ДГПУ-дин профессор, вичин ери-бине Сулейман-Стальский райондай тир Шайдабег Айдабеговиц МИРЗОЕВА РД-дин Кылин грантар патал малумарнавай конкурса гъалибвал къачуна. Владимир Васильеван грантраз 43 проект лайиху хъана. Абурун арада Ш. Мирзоеван "Расул Гъамзатован эсерихъ этно-культурадин жигъетдай авай мумкинвилер келзавайбуруз рульддини ахлакъдин тербия гүнин акъалті тийир чешме я" проектни ава.

РД-дин образовандин ва илимдин министерстводи "2018-йисан виридалайни хъсан жегыл алым" лишандик кылы тухваи республикадин конкурса 43 касди иштиракна. Абурун арада илимдин докторар, кандидатар ва аспирантар авай. Шад жедай кар ам я хъи, чи ватанэгъли, Россияда илимприн виридалайни жегыл доктор яз гысабзаяв Заур АЛИСУЛТАНОВА "Естественные науки" номинацияда 1-чка къуна. Къейд ийин хъи, алай вахтунда физикадинни математикадин илимприн доктор З. Алисултанова ДГУ-да ва РАН-дин ДНЦ-дин физикадин Институтда къалахзана.

Сулейман-Стальский райондин администрациядин жегылприн парламентдин куратор, райондин собраницын депутат Мегъамед АЛИЕВА РД-дин жегылприн къарин рекъял министерстводи аялрин ва жегылприн общественный тешкилатрин регъберрин арада малумарай "XXI асиридин регъбер" конкурса 18 ийсалай виниз яшара авайбурун арада 1-чка къуна.

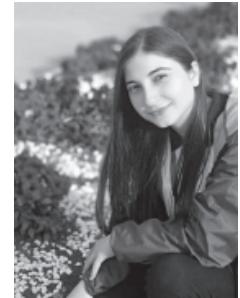
Лагъана къанда, и конкурсын федеральный этап Москвада кылы фида. Регион 1-чкаяр къурбуру Россиядин меркезда кылы фидай акъажунра иштиракда. Мегъамед Алиеван гафарапди, алай вахтунда Дагъустандин хуърера чипхъ жуъреба-жуъре рекъерай алакъунар авай жегылар гзаф ава, амма абур хъендик кумукъзана. Шегъерда яшамиш жезвай жегылприн рекъял мумкинвилер гзаф ава. Депутатдин фикирдалди, хуърера яшамиш жезвай жегылприн къумекдай тайин макъсадихъ элкъурнавай маҳсус программа къабулун гerek я. М. Алиеван хъи и месэла Москвада кылы фидай этапдин сергъятра аваз къарагъардай ният ава.

Мукъвара Дербентда инглис чаларин муаллимринг арада Вириорсиядин конкурсын "Учитель года-2019" региондин этап кылы фена. Ана Кыблепатан Дагъустандин районрайни шегъеррай 9 муаллимди иштиракна. Конкурса 1-чка Мегъарамдхурун райондин М. Гъажиеван тъварунихъ галай 1-нумрадин юкъван школадин муаллим Тайира ТЕМИРХАНОВАДИ къуна. Ада конкурсын Махачъкалада кылы фидай республикадин этапда иштиракда.

24-декабрдиз Махачъкалада, РД-дин писателрин Союздин дараматда, Дагъустандин халкъдин шаир Юсуп Хаппалаеван тъварунихъ галай премияр вакхуниз талукъарнавай мэрекат кылы фена. Къейд ийин хъи, и премия тешкилайдалай къулухъ ци ирид юс алатнава. Премия лагъайтла, чипхъ яратмишдай алакъунар авай бажарагълу жегылар рульламишун патал шаирдин веледри арадал гъанвайди я.

Алай йисуз Ю. Хаппалаеван тъварунихъ галай премиядиз лезги руш, ДГУ-дин магистрант Марина ИБРАГИМОВА лайиху хъана. Ада алай вахтунда "Хайи чаларал аудиотабар" проектдин винел къалахзана.

Агалкунтара мубаракрай! Къий гележгеда чав мадни гзаф муштулухар агаънирай!

Хатасувал тъминарун патал

21-декабрдиз РД-дин Гъукуматдин Председатель заместитель Рамазан Жафарован регъбервилк кваз рекъера гьерекатдин хатасувал тъминарун жигъетдай Дагъустан Республикадин Гъукуматдин комиссиядин заседание хъана.

Республикадин рекъера гъалар гъелеги муракаббур яз амукъазайди къейд авуналди, Рамазан Жафарова, кылди къачуртла, лагъана: "Ислиягъ девирда, рекъерин гьерекатдин иштиракчирин къайгъусувал себеб яз, ислиягъ агаълияр телефон хъуниз рехъ гана виже къведач. Ихътин къарин вилик пад къунин серенжемар къабулзатлани, гъелеги бедбахтишин душушшар арадал къвездма. Агаълийрин арада вахт-вахтунда гъавурдик кутунин къвалах тухуни, рекъера гьерекат авуунин къайдаяр чурунин душушшар ашкара ийидай фото-видео – камераю эцигуну рекъера транспортидихъ галаз алакъалу аваиряр (ДТП) хъунин душушшрин къадар тимил хъунал гъизва. Амма чун къазанмишнавай нетижайрал рази хъана акъвазна виже къведач. Вилик гъялна къланзай хейлин месэләяр кумазма. Чаз рекъера гьерекат авуунин къайдайрал душгузундаказ амал ийиз чир хъайи душушшда и карда къайдани тваз жеда".

Гъульнулай заседанидал республикадин рекъера гъиле авай йисан 11 вацран вахтунда аваиряр хъунин жигъетдай арадал атай гъалариз талукъ доклад МВД-дин ГИБДД-дин РД-да авай Управленидин начальник Александр Шалагина авуна.

Адан гафарапди, гъиле авай йисан 1-декабрдади республикада 1585 ДТП хъана. И душушшрик 329 кас телефон хъана, хирер хъайибурун къадар 2426 касдив агаъна.

"Алатай йисан талукъ девирдив гекъигайла, рекъера транспортидихъ галаз алакъалу аварийрин къадар 5,7 процентдин, телефон хирер хъайибурун къадар лагъайтла, талукъ тирвал, 18,4 ва 6,8 процентдин тимил хъана", - малумарна Александр Шалагина.

Заседанидал автомобилприн рекъер ва ракын рекъерин переездар авай гъал ахтармишунин нетижайни веревирдна.

Мярекатдин иштиракчир РД-дин «2015-2020-йисара республикада общественный къайда хуң тъминарун ва тахсиркарвилериз аксивал авун» госпрограммадин "2015-2020-йисара рекъера гьерекатдин хатасувал артухарун" подпрограмма къилиз акъудздавай гъалдикайни рагана.

Заседанидин сергъятра аваз федеральный «Кавказ» шегъре рехъ цийикла түккүр хъувунхъ ва гегъеншарунихъ галаз алакъалу яз, адап къилелай цавай элячайдай рехъ түккүрүнин патахъай Къара-бужакент райондин Агачаул хуърун агаълийрин талабунизни килигна.

Вири санал вилик фин

24-декабрдиз Мегъарамдхурун райондин администрацияда и муниципалитетдин къиль Фарид Альмединов регъбервилк кваз райондин къильин заместителрихъ, администрациядин къурлушдик акатзаяв подразделенийин руководителрихъ, отделрин начальникрихъ галаз семинар-совещание кылы тухвана. Ана район яшайшидинни экономикадин жигъетдай вилик тухунин барадай къазанмишнавай нетижайяр веревирдна, райондин экономикадин, яшайишдин вири хилера авай гъаларал акъвазна.

рив агаъарун – гъа им чи вилик акъвазнавай асулвезифа я".

Райондин къили мадни къейд авуравал, тухвани къвалахдин нетижайяр веревирд авуны муниципалитет вири терефрихъай вилик физвайди аквадай, гъелбетда, вилик акъвазнавай месэләяр гъялунин рекъер тайинардай мумкинвал гузва. Вилик акъвазнавай везифаяр гъихътинбур ятла, малум я. Абур гъялунив мадни мукъофидиви эгечүн, экономикада вилик финин еришар агъузар тавун, бюджет ахццурин, яшайишдин жигъетдай хивез къачунвай вири мажбурнамаяр къилиз акъудун гerek я.

Совещанидал Россиядин Президентди, Дагъустандин руководстводи тайинарнавай кар алай везифайрал ва район Стратегиядин жигъетдай вилик тухунин месэлайрал акъвазна.

"Райондин чекдин самоуправленидин органти тайин тир са нетижака къазанмишнин къаст авай сад тир команда яз къвалахун лазим я. Къили къачуртла, экономика миякъемарун, агаълийрин яшайишдин ери хакжун гerek я. И кар вирида аннамишун ва районда вири къурлушшрик, органин руководителри и макъсаддив агаъдайвал къвалахун лазим я. Ида санлай чи халкъдин гъал-агъвал хакждай мумкинвал гуда. Къвалахдив и тегъерда эгечи тийиз хъайтла, идакай гъар са касди вичиз нетижака хкудун гerek я", - къейд на райондин регъберди.

Экономикада къазанмишнавай нетижайяр веревирддай чавуз Фарид Альмединова агаълияр, общественность вилик акъвазнавай кар алай везифайрин гъавурда тун чарасуз тирдал фикир желбна. Вири санал вилик фин, са рекъе аваз вилициди ери мишиун ва тайин нетижака къазанмишиз жедайвал къвалахун гerek я.

Хъуръун къиль хъяна

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

21-декабрдиз Докъузпара райондин Мискискарин хуъре сечкияр кылы фена. Администрациядин къильин къуллугъдал къвезд къланзай кандидатрин жергеда Нифрат Вердиханов, Рузмедин Къенберов ва Жафадер Нуриев авай.

Сечкиярин вилик кандидатрин арада къве паюнкай ибарат тир конкурс кылы тухвана ва адап нетижада маҳсус комиссияди пуд кандидатдизни

сечкияра иштиракдай ихтияр гана.

"РФ-да чекдин самоуправление тешкилунин умуми бинейирин гъакъиндай" 2003-йисан 6-октябрдин 131-нумрадин Федеральный къанундал амал авунанди ва конкурсын нетижакарни бинеда къуналди депутатри Мискискарин хуърун администрациядин къильин къуллугъдал Рузмедин Мегъамедагъаевич Къенберов хъяна.

Цийи къуллугъдал чаз адахъ агалкунтара хъана къланзава.

Гъакъикъатда лагъайтла, макъаладихъ мад са автор ава: Азербайжан Республикадин лезги милли медени меркез ("Лезгинский национальный культурный центр Азербайджанской Республики").

Түккүр хъувун

"Лезги газетдин" алай йисан 51-нумрадиз акъатай "Са халкъдиз къве алфавит?".. макъаладин автор яз "Самур" газетдин редакция къалурнава.

Лишанлу вакъиаяр

Къизилдин кицчин патай пишкешар

Нариман ИБРАГИМОВ

(Эвел - 51-нумрадин 6-чина)

Ахцең район

Эхиримжи ийсара районда туризмдин хел вилик тухуниз еке фикир гузва ва и жигъетдай ада Дагъустан Республикада кар алай чакни къазва. Ик! лайхлуда хъунин районда савадлувилин "Люминари" къвал, краеведенидин музей, агъалийриз жуверба-жууре рекъерд къуллугъдай "Самур" центр ачухуни, паркар цийикл түккүр хъувуни, культурадинни тарихдин имараттар хъсан къайдадиз хукин къумекезава. "Люминаридик" къилди раҳуннин герек къвезза. Ина къелдай кабинетар, библиотека, обсерватория, лекторий, къелдай зал, художественный ва къени краин лабораторияр кардик ква. Абур акъалтзавай не силдин къуллугъда акъвазнава.

Гъелбетда, вири лезги халкъдин риклел аламукъдай ва къилин вакъиа Ахцеңга 19-сеферда къиле тухвай Шарвилдин сувар я. Ам мадни тешкиллудаказ, гурлудаказ гъазурнавай. Дагъларин улькедин халкъарин садвал, стхавал мяյкемарун къуын кутазвай и суварик Къиблепатан Дагъустандин вири районрай ва шегъерд мутгъмар атанвай. РД-дин Къилин, Гъукуматдин ва Халкъдин Собранидин патай иштиракчиз сувар РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова тебрикна ва ада "Шарвил" сувар умуми милли (общенациональный) дережадив агақнавайди къейдна.

Районда "100 школа" программадин бинедаллас Ахцеңрин 1-нумрадин юкъван ва Къурукаларин школаяр ремонтзана.

Районда "Цийи дуңя" газетдин 90-йис къейдна, "Дагъустандин руль" премиядиз лайх хъай музикант Нуруллағы Змирбетован яратмишунрин межлис тухвани.

Райондин агъалийри хурун майишадин хъсан бегъерар битмишарун патал цин патахъай датдана къитвал гъиссава. И нукъсан арадай акъудун патал "Ахцең-Мисискар" къанал цийи хъувунва, ада яд артухардай акведук түккүрна. Гила 175 гектар чилериз яд гудайвал жеда.

Дербент район

Дагъустан Республикадин Къил В. Васильева тухузвай сиясатдин бинедаллас са шумуд шегъердин, райондин администрацийин къилер дегишарна. Дербент райондин къилени иондун ваца цийи кас акъвазарнава. Ам Фуад Шихиев я.

Район хурун майишадин зегъметчири гъасилзавай бул бегъердин къадарралди машгүр я. Цини абуру узумлухрай 50 агъзур тонн ракъинин кагърабаяр, салар 300 агъзур тонн салан майвайар, никъерай 3 агъзур тонн техил къватна. Ципицлар гъасилунин рекъяя "Татляр" агрокхолдингдив, "Митаги", "Зидъян", "Штул" агрофирмайрив, "Ш. Алиеван тварничъ галай совхоз" АО-див гекъидайбур авач.

14-октябрдиз райондин зегъметчири пуд сувар санал къейдна. Дербент район арадал атайдалай иних 97-йис тамам хъун, хурун майишадин агалкъунар къалурздавай "Къизилдин зул" ва азербайжандин халкъдин фольклордин "Севиндж" фестиваль. Шад мярекатрик Къиблепатан Дагъустандин вири районрин ва шегъерин администрацирик къилерин иштиракна.

Республикадин "Шегъердин къулай шартлар яратмишун" программадик райондай Белиж ва Мамедкъала поселокар акатнава. Белижда 2,2 гектар майдан парга гурурге паркунис элкъурнава. Ана къекъведей рекъер (дорожкаяр), аялрин майдан,

беседкяр авунва, күсрүрүр эцигнава. Бенижвийиз азад вахтунда ял ядай хъсан чакни хъанва. Гъя и программадик кваз Заводская куъчедин гзаф квартирайрин къвалерин къаятари къайдадиз гъана.

Мамедкъала поселокдани къаятар, общественный чакяр, куъчеяр аваданламишунин къвалахар къутъягъзва.

Районда налогар къватунин месэлэх хъсандин тешкилнава. Алатнавай цүд вацран нетижаяр къурла, госбюджетдиз пландилай алава яз 22 млн манат гъана.

Докъузпара район

Чехи Гъалибвилин суварин юкъуз Мисискар хуруе Ватандин Чехи дяведа иштиракай ва телефон хъай къеъялариз памятник ачухна. Ам эцигнек и хурияя тир Салигъява Ислера Абасоврини чин пай кутуна.

Эхиримжи ийсара районда туризмдин хел вилик физва ва иниш къвездай туристрин, спортыменрин ва гъял зияратчийрин къадарни гзаф жезва. И кар фикирда къуна, Къурушин хуруе туристрин лагердин имаратар эцигдайвал я. Талуку проектар түккүрнава.

Миграгъир хурун юкъван школа района образованидин лап къульне ва еке тарих авай идараиррик акатзана. Октябрдин ваца миграгъири, гзаф къадар мутгъманрин иштираквални аваз, шад гъалара школа кардик кутурдалай иних 100-ийс тамам хъун къейдна. Школадин директор Фазир Абдуллаева къейд авурвал, 1918-йисуз хуруе къве класс ачухнай.

Къиблепатан Дагъустандин вири хуруера хъиз, Докъузпара райондин хуриерани школайрин дараматар дяведилай виликан ийсара эцигнай. Шартлар, мумкинвилер кутгайбур туширвилай жемятри чин къуватрапди эцигай са гъавайрин дараматар лап къульне хъанва ва абуру къенин истемишунлиз жаваб гузвач. Республикадин «100 школа» программадик акатнавай Къарахуредин ва Къалажухранин школайра ремонтдин къвалахар физва. И кардик са бязи спонсорини чин пай кутазва.

Къурагъ район

Районэгълияр террористиз муттүль тахъай ва абурун алчак гъилерилай телефон хъай мешебеги Зейнудин Батмановаз Россиядин Федерациядин Игитдин тъвар гуни цавук хълурна. И хъсан вакъиа вири республикадани разивиледи, шадвилелди къвалун. Идан тъакъиндай СМИ-риз акъатай материалри шагъивалзана. Идалай гъейри июлдин ваца райондин ва Клириин хуруузы "Дагъустан" ГТРК-дин фильмър гъазурдай десте атана ва да Россиядин Игитдикай фильм түккүрна.

Республикадиз улькедин маса регионрай къве агъзурдад агақниа пешекарар атаний ва абуру са шумуд районда, шегъерда электросетар къайдадиз гъун патал зегъмет чуугуна. Къурагъ райондин хуриер, агъалияр электроНЭнергиядади таъминарзай сетарни пайгардик квайди тушири. Райондин администрациядин къил Замир Азизов "Вологдаэнэрго" ПО-дин къилин инженердин заместитель Андрей Немировскийдихъ галаз гурушими хъайидадай гуруннин Россетрин пешекарри Дагъустандин электрикирхъ галаз вири сетар къайдадиз гъана. Имни къвалера ара-ара эквер хкадар хъийидач лугъудай лишан я.

Райондин Кумухрин хуруе ругуд лагъай сеферда "Къурагъ дагъларин авазар" тъвар азал халкъдин манийрин республикадин фестиваль къиле фена. Ана Агуул, Ахцең, Дербент, Докъузпара, Къурагъ, Мегъарамхурун, Сулейман-Стальский, Табасаран, Хив районрин, Дербент ва Дагъустандин Огни шегъерин гъевескарри иштиракна. Фестиваль парга хъсандин тешкилнавай.

Мегъарамхурун район

Чи газетдиз акъатай малумат – "Самурский" заказник милли паркунис элкъурун – келзавай гзафбуру хушдиз къабулна. И кардал РД-дин тъбиатдин ресурсрин ва экологидин министерстводин элкъуруна къунтай тъбиат хунын рекъяя илимидинни ахтармишунрин институтдин пешекарар машгүл жезва. Милли паркунин сергъятирик Ахцең, Докъузпара, Мегъарамхурун, Дербент районрин чилер акатдайвал я. Милли парк сад-садакай чара тир къве участокдикай ибарат жеда: Каспий гъульпун къерхарив гвай дүзендад алай "Самурдин дельта" паюникай (13 агъзур гектар) ва къакъан дагъда авай "Шалбуздагъ" паюникай (42 агъзур гектар).

Гъавиляй и районра талуку ксар муниципалитетрин къилерихъ, жемятихъ галаз гуруншиш хъана, абурун фикирар чирна. Бязи хуриерин агъалияр, месэладин бинендин килиг тавуна, чин чилер милли паркун кутунис акси я. Милли паркунин дережа гуни адан мулкунис инсанрин гъверекатри ийизай таъсир хъутильдакас гуңгүнин кутадай, гъакни ихитин таъсир тъбиат тергдайди тахъунал дикъетдивди гузычиваидай мумкинвал гуда. Паркунай садазни зиян хкатдак. Гена ада Самурдин там, на баттар, къушар, гъйванар хуниз, туристрин къадар артухарунис, къвалахадай хейлин чакяр арадал гъунис къумекда.

Къиблепатан Дагъустандин яргъалди ва хъутиль тахтунда емишар, салан майвайар хъдай чехи имарат авачир. Гила и нукъсан арадай акъуддай мумкинвал жезва. Райондин РД-дин сүрсөтдин хатасузвиллин рекъяя Советдин руководитель Владимир Лищук атанвай ва санал къвалахунин гъакъиндай икърар кутунна. Сифтегъян проектни ОРПЦ (оптово-распределительный центр) эцигуниз талукудай я. И кар патал 10 гектар чил чара авунва ва 20-апреддиз багъларин, саларин бегъерар тазаз тадай имаратдин сифте къван хандакда тунна. Ам ишлемиш вахкайла, чи халкъдиз хъсан савкъят жеда.

Райондин Чепелар, Гилияр, Къуйсун, Хурел, Муғъверган хуриерин мулкара гъеле Дагъустандин авачир хътин инвестициядин проект гъиле къунва. Ам умурудиз "Багъ" КФХ-ди, райондин администрацияди ва РД-дин хурунин майишадинни сүрсөтдин министерстводи кечирмисиди. 140 гектарда ичерин багъ (хилер шпалеррал акъалтзавай, автоматикадин къумекдади яд гудай) кутазва. Са гектарда 2631 къелем цадайвал я. Инвестициядин проектдин къимет 250 млн манат я. "Багъ" КФХ-дин векил, Дагъустандин багъманчирин Союздин председатель Къазиагъмед Букарова къейд авурвал, харжзайвай пул багъ бегъердал атай 2-3 йисалай чакада хъиз жеда.

1-сентябрь яргъвияр ва абурун аялар патал гъич рикелай тефидаидаз элкъвена. Школадин къульне ва ацахъздавай дараматдин чакади цийиди эцигун патал абуру РД-дин Президентдин квазни чарар къхенай. Гузычимишай йисар гзаф хъанатлани, эхирни мурад къилиз акъатна. Шад гъалара 320 аялдиз чака авай цийиди дараматдин чакариз вичин ракларар ачухна. Гегъенш, фиряяя классар, дегълизар, цийиди мебель, къулай шартлар авай школада гила хъсандин къелни авуна къланда.

Сентябрдин ваца мадни са лишанлу вакъиа къиле фена. Райондин агъалийри 75-йис тамам хъунин юбилей тешкиллудакас, гегъеншдакас, шаддакас къейдна. Райондин къазанмишдавай агалкъунрик вири хуриерин зегъметчийри чин пай кутазва. Хуриерин администрацирик шадвилерин майдандал къилди-къилихъ чин майданарни ачухнай. РД-дин Къилин, Халкъдин Собранидин Гукуматдин патай районэгълийриз юбини

лей РД-дин Халкъдин Собранидин Председателдин заместитель Магъмуд Магъмудова тебрикна.

Октябрдиз Краснодарда "Перспектива-2018" лишандик кваз къиле фейи бизнес-форума Гилийрин хурияя тир багъманчи Фейзудин Ибрагимов "Золотой фонд регионов" ордендиз лайхлуда хъана. Форумда Россиядин 20 региондай ва Къазахстандайни гъумумий органрин, гъвечи ва юкъван карчилини векилри иштиракавай. Ф. Ибрагимов фадлай багъманчилел машгүл жезва. Ада интенсивный ва суперинтенсивный багъларин 60 гектарда ичер, чуъхверар, хуттар битмишарзана. Саки гъар йисуз 80 тонн-дилай виниз емишар гъасилзана.

Сулейман-Стальский район

Эминхурун юкъван школа патал цийидарамат эцигиз гъиле къурдалай иних 7-8 йис алатна. Ам эцигна куягъунин хъни умуд амачир, амма РД-дин Къил В. Васильеван ташшуругъудалди "100 школа" программа кардик кутуна ва тум галамай эцигунар ақылтларунин буйргуны гана, герек къадар пуларни чара авуна. Гъа ик!, 1-сентябрдиз Эминхурунни школадин цийидар гъурчег, къулагъ шартлар авай дарамат ишлемиш вахкуда.

Мадни шад жедай кар: Алидхуруни шкалдин цийидарамат эцигиз гатлуннава. Ам республикадин маҳсус программадин гъисабдай эцигунава ва къведай йисуз ишлемиш вахкуда.

Яхчур агъзурдадай виниз агъалияр хъвадай целди ва 2500 гектар чилер дигидай целди таъминарзай ва 2008-йисуз гъиле къур "Сардархурун-Даркүш-Къазмаяр" водопровод эцигунин къвалахар ақывазарнавай, госбюджетдай пул ахъайзамачир. Гъукумдин къилиз атай цийидар къаси тъя и важиблу меслани гъялдай серенжемар къабулна. И чехи проект къилиз акъудайла, 8 агъзурдас агаъни агъалияр къвалахадай желбда.

Октябрдиз Дагъустандин культурадин ва чаларин йикъз талуку яз ва Сулейман-Стальский райондин халкъдин яратмишунрин фестивалдин сергъятира аваз лезгийрин къадим халичайрин выставки къиле фена. Иштиракчияр, иллаки жегъиль несил гамариз, халичайриз, надир нехишар алай къабкъажаид, хурунин майишатда ишлемиш хъайи алатриз ва куягъне маса шейэрз гъеранвиледи килигна.

Ноябрдиз Къасумхурур "Куъредин ярар" тъвар азал халкъдин манийрин республикадин 3-фестиваль къиле фена. Ам чи чалан устад Етим Эминан 180 йисан юбилейдиз бахшнавай. Къиблепатан Дагъустандин вири районрай атанвай фольклордин ансамбели Етим Эминан чалариз теснифнавай манияр лагъана.

Районда культурадиз, образованидин, хурунин майишатдин инвестицияр желбунин кардиз еке фикир гузва. "Сталприн багълар" тъвар алай инвестиционный проект иллаки важиблуди ва зурбади я. Инвестордин таълабуналди агъзур гектар чил чара авунва. Ана емишар суперинтенсивный къайдада битмишардай ичерин багълар кутада. Вири краиз 1 млрд манатдив агаъни пул харжда. Чилерик гзаф бегъерар гудай "Делишес", "Гала", "Голден", "Ред Чиф", "Грени Смит", "Фуджи" сортарин къелемар кутазва. Проектда емишар яргъалди тазаз хъдай 50 тонн гъакъдай имаратни эцигда.

Хив район

Инани рикел аламукъдай вакъиа къиле фена. Кашанхуруре, Агъя Ярака, Къыштила культурадин къвалер, К

Хванахавилин алакъаяр

Мердали ЖАЛИЛОВ, литературадин
отделдин редактор

“Хванахва”, “хванахвавал”... Аламатдин и гафара гъа са дувул (гафунин асул пай) - “хва” къве сеферда тикрар жезва. Хва ва мад сеферда хва лугъузвойди хъиз жезва. Хизанды диде-буба патал хцелай багъа вуж ава?

Аквар гълаларий, “хванахва”, “хванахвавал” гафарихъни гъакъван еке мана ава. Гъавилий, белки, чи улу ва ата-бубайрин несилар агъзур йисара гъа и хванахвайнин къланунралди яшамиш хъана. Чипичебни хвена, масабурунчи чеб хъуз ва вилиқдини физ къумекар гана... “Хванахва” - чин арада мукъавилин алакъаяр авай хътина танишар. “Хванахвавал” - хванахваваяр тир гъал (алакъаяр).

Гъар са хуъре хванахва хъунилай еке девлет авач лугъудай чи бубайри. Хванахвадин къвализ, жуван къвализ хъиз, вахтарилай, агъвалдилай аслу тушиз, фин адет я. И хъсан адётдин метле бажъват кважнава. Хванахавилин адёттар арадал хүнник, хүнник тимлил рахазава. Ара-ара чаз са гъихътин ятла хванахваяр, санал къват хъана, санал мэрекатар тешкилна лугъудай хабарарни къvezva. Месела, цинин йисуз Сулейман-Стальский райондин Цийин Макъарин школадин векилар Ботлих районда, абурун векилар ина мугъманвиле хъана, хейлин хъсан майилар, фикирар арадал атана.

Вуч паталди герек ятла?..

Вири пулдини агъвалди (багъа затари) эвзенавай алай аямда хванахавилинай рахун бязибуруз хуш тахъунни мумкин я. “Виш дустунилай виш манат хъсан я” лугъудайбур вилик акатнава. Са бубат кесиб хъайи стхадин гъил девлетлу стхади хъкан тийизвай душушшарни ава. Инсанрин алакъайриз гузай къиметар виликанбур яз амач. Амма хванахвавал тамамвиледи квадариз хъанавч. Адан лазимвал, эхиримжи вахтара къиле физвай бязи вакъиайри раижавайвал, къвердавай артух гъиссазва. Дугъриданни, сада-садал къиль чугун тавуна, сада-садан гъуль къун тавуна, сада-садан шадвилерик, пашманвилерик тифена, тъик жедайди я? “Тек тар тата тахъурай” лугъузвойла, инсандилай текдиз хъунух гъик алакъяд?

Гъа и суалди зун ахътин фикирдал гъизва хъи, хванахвавал неинки са хизанды, тухумриз, хуърериз, районриз, шегъерриз, гъакъл чехи регионризни, республикайризни, государствоирини гerek я. Алай вахтунда государствоирин арайра лап вини дережайра тешкилизвай “саммитар”, “форумар” лугъудайбурухъ, зи фикирдалди, гъа адетдин хванахавилин алакъаяр арадал гъунин, авайбур мягъкемарунин, вилиди тухунин метле бава. А алакъайриз дипломатилинбурулайни артух “партнервилнбур” лугъузва, сада-садахъ галаз гъакъван важибу договорор кутгунзава, къумекар гузва, маса алакъаяр арадал гъизва. Чехи пай алакъайри “инвесторар” лугъудайбур, яни еке мумкинвилер, девлеттар авайбур кардик кутазва. “Инвестпроектар” лугъудайбур арадал гъизва. Ида неинки девлетлубур, санлай ульквейрни вилик тухудай шартлар арадал гъизва...

Ик лугъуз, гъульжетарни арадал вегъезва. Амма и вири ихтилатар, алакъаяр государствоирин вини мертебайра жезва. Шей гъасилзавайбур агъада ава: никле, сала, багъда, гъульел, мяденда, масанра... Шей гъасилна, ам маса гана, къазанжи къачуна, къиль хвена къанзава. И рехъ, винидихъни лагъанвайвал, хванахвалинди, яни сада-садаз ихтибазавайди тахъайтла?..

Дугъриданни, хванахвавал хизандин, сихилдин, хуърун дережадилай виниз акъят тийизвайди гъиссазва. Вучиз?

Хванахвава, гъвечи хизандар тирди хъиз, чехи шегъерарни, регионарни, ульквейрни хъайтла, ида низ манивалзава?

Гъакъяятда чахъ ахътин алакъаяр фадлай авайди тир. Белки, вири шегъеррихъ, регионрихъ галаз авачир жеди. Заз чидайвал, Дагъустан Республикадин векилханаяр неинки Россияяд, гъакъл адайл къецени (Къазахстанда, Белоруссияд, Азербайжанда, Эрменистанда, Гуржистанда...) кардик квайди я. Россиядин саки вири областрин централы чи векилханайри фадлай къвалахзава. Государстводинбурулай къецэй “халкъдин дипломатия” лугъудай алакъаярни фадлай тайин хъанва. Амма и алакъаяр анжак къультурадинни литературадин, спортдин бязи мэрекатар санал тешкилуналди ва я са гъихътин ятла “йикъар” къиле тухуналди къутгъязава.

Экономикадин жигъетдай алакъаяр тешкил тавунхъ вуч себебар аватла?

За фикирзавайвал, ихътин крап (умуми ва я маҳсус туквена, базарар, централы, “экономикадин зонаяр” лугъудайбур) арадал гъун еке пуларихъ галаз, яни “карчияр”, “инвесторар” лугъудайбурун итижрихъ галаз алакъалу я. Гъардаз вичи ийизвай харжияр гзаф яз аквазва. Гъардаз вичи вахчузвай къазанжи тимил яз аквазва. Нефсинин аламат гъахътиндя я, эхир.

Нетижада садани экономика хжакуниз пул харж авуник къиль кутазвач. Кичлезва. Пул харжда – къиль хкведач. Им тушни бес вагъши базардин лишан, къилих?..

Хванахавили, ни гъикъван харжнатла, низ гъикъван хийир хтанатла, вилекамаз гъисабазавайди туш. Гъисаб тавуна, харжияр ни иида?..

Амма гъа ачу, сада-садаз ихтибар авунин бинедаллас “хванахавилин” алакъаяр, амадагилер, къюмвилер кардик кутун таврутла, чун гъамиша гъа пехъи саврухини гарари гатазвайбур яз тада.

Зун я экономистни туш, я политикини. Амма “халкъдин дипломатия” лугъудайдан гъавурда са тимил къванин ава. Дагъустандин емишарни, чехирни, конъяники, гъилин-тупун сеняктарин гъурчег затарни. Каспий гъуль къун балгъуни, курни “такъан” жедай промышленностдин чехи централы тир Уралда, Сибирда, Караганда, Магаданда-санани авайди туш.

Дагъустандикай эхиримжи саки 20-30 йисуз Россиядин вири СМИ-ра тешкилзивай информацииди чун вирибуруз акъалттай “вагъшияр”, чулав “азиатар” хъиз къалурзава. Тимил хъанва чиниз къвезвай инвесторарни, туристарни, “хванахваварни”. Амма чахъ “милли политикадин министерство”, “милли централы”, “культурадин этнографиядин централы”, гзаф маса тешкилаторни ава эхир. Ава чирди, зи фикирдалди, государство-дин дережада къвалахзавай “хванахавилин”, милләттин крап санал тешкилуннин дипломатия. Гъахътин идеологиядиз къуват гузвай тешкилаторни авач. Чи саки къилин вири телеканалар, газетар, радио, журналар гъа са милләтдин (тъвар за къзвач) векилрин гъиле тунва, раижавайбурни гъабурун “агалкъунар”, “бажарагъар”, “мумкинвилер” я. Ихътин гъал такун нин тахсир ятла?..

Пакларал Цийин 2019-йисан атанва. Белки, гъада чи мумкинвилер гъилевай ксанрин вилерни ачухда, къилерни. Хванахавилин важиблувал аннамишда, чи гзаф милләттикай ибарат улькведа а алакъаяр, виликрайни хъайвал, вини дережадиз хъведа. “Широка страна моя родная!..” (“Гегъенш я зи хайи “Ватан”) мани буш чкадал арадал атайди тушир. Чаз, Советрин девирдин жегъилриз, а мани къилинди тир. Гила вучиз лугъумач ахътин манияр?..

Хъипи вак илифзава чахъ

Хийир ЭМИРОВ

Цийий йисар къвездиз. Гъарда умуми тарихда, государствойрингин сиясатда, инсанрин ульмуърда вичин хъсан ва я пис гел тазва. Хъипи Кичин йисни гъам дульядин майданда, гъам Россияядин Федерацияда паралышанлу, важибу, къетлен ви муракаб вакъияр къиле финалди тарихда.

Гила къаршидал 2019-йисан атанва. Рагъэкъечдай патан гороскопра къейднавайвал, Хъипи (къизилдин) Чилин Baklan йис. Ам 2019-йисан 5-февралдиз вичин ихтиярда гъатзава ва ада 2020-йисан 24-январдади махлукъатриз къуллугъда.

Цийий йис гъикъл къаршиламишда? И сувал гзафбуру гузва. Чун гъа суалдиз жаваб гузала.

Гороскопда къейднавайвал, сифте нубатда, къвале къайда, михъивал тунан къанда. Эгер бязибуру фикирзаватла, вак чиркин гъязван я, туш. Адаз михъивал парна къанда. Ада чиркин чайра вучиз къатадзава лагъайтла, гъа идалди ам вичик квай микробрикай азад жезва.

Цийий йис алуқъадалди вилик къвале авай къаш, фер фенай, синих квай къаб-къажаки гадарна къанда. Тахъайтла, Baklan йисуз къез финансирин къвалахда агалкъунар, хъсан къазанжияр жедачалда.

Baklan йис къильди, текдиз къаршиламишунни теклифзава. Baklas ван алай межлисар, сифраяр, къандайди я. Ам амайбурулай тафаватлуни жез алахъда. Адаз таб, гъилле, хайнвал ерли хуш туш. Пул харжай устар я ам. Цийий йисуз алуқъадай парталарин рангарикихъайтла. Baklas хушбурук жегъре (къизилгъулдин), шефтедлин, шутиру рангар акатзада.

Гъайвандиз гъузел, стилдин шейэр къанда. Къилинди ам я хъи, алуқъизавай партал хкатна акувадайди, масадбуруз ухшар авачирди хъун лазим я. Парталар къумадин, шутиру, кофедин, кълерецдин рангиринбур хъайтла, мадни хъсан я.

Чилин Baklaхъ лайихъувилер парна ава. Ам чакай гъар садани ви чун элкъурун къун-

вай тъбиатни хуъз гъазур я. Ада бул бегъерар арадал атун, хъсандин ял ягъун, сиягъатар, турпоходар хъун хиве къазва. Мукъвал-мукъвал тъбиатдал ял ягъиз фин, беден халкъдин дарманралди сагъламарун, мякъемарун меслятзава.

2019-йис меҳъярар ийиз, цийий хизандар кутаз лап кутгайди я. Чилин Bakla субай инсанриз тай-пай жагъуриз, эвлениши хънвайбурун алакъаяр пайгадик кутаз къумекада. Хъсан мурадарни къилиз акъатда, анжак абур арадал атун патал рикъивай алахъна къанда.

Чилин Bakla алуқъизавай йисуз къацуу, шутиру, жегъре ви хъипи рангар хъсанбур яз гъисабзава. Baklan йисуз агулкъунрикай магърум тахъун патал сувар жуван багъририхъ, дустарихъ, руғъдай мукъвабурухъ, санал карчывал ийизвайбурухъ галаз тухун теклифзава.

Инсанри фикирзавайвал, Bakla алакъаяр пул къватунихъ (копилкадихъ) галазин ава. Гъавиял 2019-йисуз девлетлу хъунник, хъсан къазанжияр атунук умуд кутун лазим я. Гзафни-гзаф чилел къвалахзайбуруз, хуърун майишатда, фермервилел машъулбуруз хъсан хийирар жеда. Чилин Bakla лугъузвязава, карчирхъни чехи агалкъунар жеда. Кар алади зегъметдал рикъл хъун, къуль-шульбайриз пулар харж тавун, бъар са меслэдлив рикъивай эгечун я. Цийий йиссан савкъатар гуз хъайтла, сифте нубатда копилка пишкешун меслятзава. Адан рангни къизилдинди хъун лазим я.

Гороскопра девлетлу хъуннихъ галаз алакъалу хейлин теклифар ава. Эгер пулдин патахъай игътияжды гъат тавуна къланзатла, Цийий йиссан суфрадал булвиледи недайхъадай шейэр эгичун лазим я. Гъар са хурек, емиш, майва тазади, тъямлуди, иштяя ачухъадай ви ацурдайды хъун гөрек я. Фикир гузвани, ам Цийий йиссан суфрадал лападгин, майдин, къуыррен ви маса гъйваванрин якъун хуърекарни эгичуникай бейкеф жеда. Гъакъл урдегдин, ундушкадин, къазран якъун хуърекарни, хъайтла, пис туш. Гъа са вахтунда майвайрин салатар, ниси, пахлаяр, харар, къацуу хъач-мач суфрадал эгизиз рикъелай алудмир.

Baklan йисуз девлетлу жедай фикир аватла, буш чантаяр я къвале, я жибинда тунан виже къведач. Абур пуларай ацурун теклифзава. Йис алуқъизавай чавуз пулдив ацай кисеяр гъилера аваз хъурай.

Са нин ятани бурж аламаз Baklan йис къаршиламишун ерли хъсан лишан яз гъисабзава. Тади гъалда алай вири буржар алудун лазим я. Тахъайтла, буржарин къандар мадни артух жеда. Гъа са вахтунда майвайрин салатар, ниси, пахлаяр, харар, къацуу хъач-мач суфрадал эгизиз рикъелай алудмир.

Гъа ик, чахъ Хъипи Чилин Baklan йис илифзава. Къуй ам чи вири ватанэзъяяр, газет къелзавайбур патал ислягъди, сагъламади, берекатлуди, гъар са карда агалкъунринди ви къазанжияр арадал гъидайди хурай!

Иосафат Барбади - Дербентдикай

Нариман КЪАРИБОВ

дай патан адетрихъ ви къетленвилерихъ галаз таниш хъана. Барбади, дипломат яз, Персияда, Турукъияда, Албанияда ви гъакъл маса пачългъу-рани къуллугъуна.

1471-йисуз Барбадо Персиядиз - Ширвандиз посолвиле рекье тунан. Гъа са вахтунда (1479-йис) ада Дербентдиз сиягъат ийидай мумкинвал хъана.

Ингъе вич гъйранарай къадим шегъердикай ада гъикъл къхъенатла: “Шегъер дагъедин этегрив эгичнава. Ина гъульпун цив къван къве цал фенвай къеле ава. Са варарилай мукъкуваараал къван шегъердин гъяркъувал 2,5 милдиз барабар я. И чакай яшамиш жезвай инсанриз къайтагъар лугъузва. Абу маса чалариз ухшар тушир чалалди рахазва. Абурукай гзафбур хашираяр я. Грекар, эрмениярни, гъатта католикарни ава”.

Къейдна къанда хъи, машъгуру дипломат ви сиягъатчи тир И.Барбади вичин къхъина

Хурерин администрацийра Мурад - яшайиш хъсанарун

Интервью

Мукъвара журналист Рагыдин ЭМИНОВ "Калукрин хуър" СПДин кыл Ж.ЖАЛИЛОВАХЪ галаз гурумшиш хъана. Абурун арада хъайи сувъбет чна агъадих гузва.

• Жагъфер Жалилович, күнен квалахда гъи месэлайриз кылини фикир гузва?

- Квалах чна хурбуын собранидин депутатрих, агъасакъарин советдин членрих, школадин дирекциядих, хурбуын участковыйдих галаз сих алакъаяр хуналди, хурб яшайишдин ва экономикадин жигъетдай вилик тухунин пландал асаслу яз, жемятдин игтияжарни дердияр фикирда къуналди тешкилзана. Калукрин хурбуын жемят патал дигидай ва хъвадай цин месэлайр лап важиблубур я.

Зун администрациядин кылини къуллугъдал хягъядалай къулухъ и месэлайр тъялунал къевелай машгъул хъана. Чаз чи хурбуын агъалири, улкведенин бязи шегъерра квалахзайвай калукви карчирри пулдин такъатралди къумекар гузва. Хурбуын жемят хъвадай целди тъминарун патал къуй эгъүннана. Анал насос эцигнава. Ам къачун патал чи хурбуынви зегъметдин ветеран Айшия Къазихановид 70 агъзур манат пул гана. Хурбуын кълихъ яд квадтайд 20 тонндин къве цистернани эцигнава.

Идалайни гъieri, Ахцегъ-Къаклар къаналдай хурбуъз яд къевзай 3 километрдин мензилда авай къуынне хъванвай турбаяр ремонтна. 1970-йисалай инхъ кардик квай и провод дегишириз хъанайтла, чавай цин месэлэдамамвиледи гъялиз жедай. Шаз хурбуын къилихъ галай Хънар лугъудай къамай, 400 метрдин мензилда раг атана, яд гъана. Вири и квалахар къиле тухун патал жемятди 21 агъзур манат пул квадтана, гъак хурбуын администрациядин бюджетдайни 40 агъзур манат пул ахъайна. И квалахар Алмас Абдулкеримова, Ильяс Макатова, Эдик Шамхалова, Абдуллаев Алискерова, Салъя Салъярова (садакъя яз пул гана), Шагълар Жалилова, Къурбали Шаидова, Валерик Арухова иширикана.

• Квалахда квел гъихътин чентинвилер гъалтзана?

- Хурбуын бюджет лап гъвечиди тирвилляй чавай чарасуз гъялна къланзайвай бязи месэлайр гъиле къаз жезвач. Ик, гъеле 1935-йисара эцигнавай хурбуын администрациядин дарамат садрани капи-

- Исятда чи хуре 400 квальмайишат ава. Абуру лапагар, маляр хузыза, багълара ва салара гъар журые емишарни салан майвайр битмишарзана. Хуре квалахдай чаяр авачирвийл 120 кас масанриз фенва.

• Хур аваданламишунин жигъетдай гъихътин квалах тухузва?

- Са къадар вахт идалай вилик чна хурбуын къеняя физвай, къайдадикай хкатнавай рекъиз чиргъ чукурна. Игин къучеяр ремонтун патал чи бюджетдай 26 агъзур манат пул харжна. Хурбуынгълияр тир Къардаш Асварова, Фикрет Султаниева чинин "КамАЗ" автомашинралди чиргъ гъана. Механизатор Вадим Шихалиева къеряй автотехникадиз къум яна, грейдердади рекъер Цалцамарна.

Жемятдих галаз клубда тухвай собранидал чи хурбуынви карчи Абдуслелим Абдуслелимова хусси харжидалди хурбуын къеняя фенвай рекъе асфальт тун, аялрин баҳча эцигун хиве къуна. Ада гъак!

» ... Москвада квалахзайвай калукви карчи Ариф Мамалиева хуре меҳъярзайбур патал 100 агъзур манатдин къимет авай 100 стул къачуна. Идалайни гъieri, ада Калукрин хурбуъз къевдай рекъин 800 метрдин мензилда рагъун 50 шалмандал йифен эквер эцигна.

тальнидаказ ремонт ийиз хъанавч. И кар патал райадминистрацияди, хурбуынви карчи инсанри мергъяматлувилин къумек ганайтла, хъсан тир. Чна и кардик умуд кутазва. Калукиз къевзай сифте мукъузни капитальный ремонт чарасуз я.

• Калука исятда гъикъян майишатар ава? Абуру квел машгъул я?

хурбуынвияр вацун а пата авай багълариз ва никъериз фидай канатдин 55 метрдин яргъи муть, цин къуй ремонт хъувуна.

Виликдай хъубтъун вахтунда хурбуын жемятдиз ток бес жезвачир. Гъавилияя за жуван патай 160 километтдин ва калукви динэгъли Заур Гъажи Салъярова 400 кило-

ваттдин 450 агъзур манатдин къимет авай трансформаторар къачуна, чадал ххана. Гила жемятдиз къулай хъана. Лугъун хъи, З.Салъгъова чарасуз чайрик кутун патал 300 миллиметрдин диаметрдин абестдин 800 метр турбаяр къачуна. Клубдин гъятахдих ракъун жуғунар агалдана, ана эквер тунна. Хурбуын къилихъя къевзай электрикдин симерин къуынне линия (800 метрдин мензилда) цийидалди эвзена.

Калукви агъсакъал, зегъметдин ветеран Навруз Себзалиева, вичин патай садакъя яз, 4 километрдин мензилда твадай турбаяр чадал хканва.

Москвада квалахзайвай калукви карчи Ариф Мамалиева хуре меҳъярзайбур патал 100 агъзур манатдин къимет авай 100 стул къачуна. Идалайни гъieri, ада Калукрин хурбуъз къевдай рекъин 800 метрдин мензилда рагъун 50 шалмандал йифен эквер эцигна. И квалахра са шумуд юкъуз Алмас Абдулкеримова, Радик Къазиханова, Мурадин Агъаметова, Мирвет Эминова, Агъмед

Мердалиева, Эмирбек Исмаилова, Валерик Арухова иширикана. Дувшушдикай менфят къачунали, заз хуре общественный гъар журые квалахар тухуник чинин пай күтур вирибуруз жуван ва жемятдин патай рикъин сидкъидай чухсагъул малумариз къланзана.

• Зирзибиль тухунин квалах гъикъи тешкилнава?

- Калукрин хурбуъз зирзибиль гъафтеда са сеферда автотехникади тухуза. И мураддади чна "ГАЗ-53" маркадин автомашин гвай Неби Асваровахъ галаз икърар кутгунна. Зирзибиль автомашиндиз ягъунин квалах рабочий Алмас Абдулкеримова тамамарзана.

• Жегъилар спорттал машгъул хъун патал гъихъгин мумкинвилер ава?

- Чахъ футболдин, волейболдин майданар ава. Райондин сергъятра къиле физвай ақъажунра активнидаказ иширикана, чи хурбуын спортсменри приздин чаяр къазва. Хъубтъун вахтунда абури чи клубда домино, шашкяяр, шахматтар къулгъузва. Абурай турнирар тешкилзана.

• Калука гъихътин идарайкардик ква?

- Чина юкъуван школа, библиотека, клуб, ФАП, къве мисклини, пуд тукъвен, полициядин участковый пункт ава. Абурун квалахдал чна датчана гъучивалзана. Жемятдини и дарайрин къуллугъчийрин алахъунрилай развалзана.

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Авайди лагъана кланда, государствови агъалияр яшайишдин жигъетдай хъун, абуруз къумек гун патал пара законар къабулнава. Гъа гъисабдай яз – газаф аялар авай хизанрин гъакъиндайни. Гъайиф хъи, чинин хийирдихъ галай и законар талукъ вирида чирзавач, абурукай менфятни къачувач. Диде-бубайри истемиш тийидайла, агъалийриз яшайишдин жигъетдай къумек патал гъисабдай чадан огузине къланзавай журиба-журуе къумекрий, къезилвилерикай магъумзана.

Россиядин Федерациядин Гъукуматди эхиримжи иисара акъуднавай къаарралди, Госдумади къабулнавай законралди ва РФ-дин Президентди къул чуғунвай указралди, законралди аялар авай хизанриз са къадар къумекар гузва.

Гъа ик, газаф аялар авай хизанриз, коммунальный къуллугърай (хъвадай яд, электричество, газ, къвале чимивал, канализация) пул гудайла, 30 процентдилай виниз тушиз къезилвилер ийизва. Чимивилин централизованный система авачир хизанриз пичера кузвай кларасдин, цивиндин, газдин къадардиз ки-лигна къезилвилер тайинарзана.

Я чирзавач, я истемишзавач

Эгер газаф аялар авай хизанриз яшайишдин къвалерин игтияж аватла, абуру, нубатда акъвазарна, къвалералдини таъминарда. Лазимбуруз къвалерин шарттар хъсанардай, дарвал авайбуруз къвалер гъеңеншардай мумкинвални гузва. Идалайни гъейри газаф аялар авай хизанриз яшайишдин къвалер эцигиз ва я маса къачуз къезилвал аваз кредит-субсидия теклифзана. 2018-йисан 21-юлдиз акъуднавай къааррардин бинедаллаз къуд ва аддай виниз аялар хъхъай хизанривай 6 процентдин алва алай кредит 3 ва 5 йисан муддатда аваз къачуз жеда. Гъа са вахтунда виликдай тайинарна къадардилай газаф пул-кредит къачудай ихтияри ава. Къетхвэрар хъайи хизанар мұжыуъд иисуз субсидийралди таъминарда.

Къвалер эцигиз къланзавайбуруз чир хъун лазим я, пуд ва аддай виниз аялар авай хизанар чадин администрациири пулсуз дакас чилин участокралди таъминарун лазим я. Мисал яз, 2017-йисуз 43 субъектдив федеральный гъисабда авай 10,35 агъзур гектар чилер вахкана, газаф аялар авай хизанар къвалер эцигдай чилин участокралди таъминарун патал. 31 регионди хизанриз гудай чилер тайинарна, 19 субъектди абуруз 16,5 агъзур гектар чилер чарга авуна. Гъакъни къвалер эцигзавайбур къеве гъят тавун патал государстводин пайни кваз регионара яшайишдин къвалер эцигдай кооперативар тешкилнава.

Лугъун лазим я хъи, чи Республика, районра и месзала лап четиндаз элкъуырнава. Къвалер эцигдай чилер ава чирлугъуз, пуд ва аддай виниз аялар авай хизанар чадин администрациири пулсуз чилералди таъминарзавач. Ихътин са рекъемни: 2017-йисуз жегъиль хизанар къвалерин субсидийралди таъминарун ва коммунальный къуллугърай къезилвилер авун патал улкведен 75 субъектдиз 4,234 млрд манат чарга авуна. Гъакъни къвалер эцигзавайбур къеве гъят тавун патал государстводин пайни кваз регионара яшайишдин къвалер эцигдай кооперативар тешкилнава.

Газаф аялар авай хизанриз, нубатда акъваз тавуна, дачадин участок къачудай, общественный транспортда аваз пулсуз фидай (маршрутдин таксир квачиз), музейр, паркариз, ваца садра выставкайрз гъакъисуз фидай ихтияри ава.

Эгер хизандиз фермервилин майишат кутаз къланзатла, адахъ налогдин къадар тимил гудай мумкинвал ава. Ипотекадин кредит къачудайлани, газаф аялар авай хизанриз къезилвилер гузва.

2017-йисан 7-юлдиз къабулнавай къааррардин бинедаллаз, къевдай аддай виниз аялар авай хизанриз автомобилдин кредитдин пулункай машиндин къимет 10 процентдин агъузарзава. Ихътин мумкинвал автомобиль сифте яз маса къачувай агъалийрихъни ава.

Гъар ваца гъукуматди пуд ва аддай виниз аялар хъайибуруз алва къумек яз пулар гузва. Ихътин галайвал себеб яз улкведен къедалай виниз аялар хъзвай дидейрин къадарни артых жезва. 53 региондиз гъукуматди субсидийринг пулар чарга ийизва. Абурукай Дағъустанни ква. Идахъ галаз сад хъиз, такъатралди тимил таъминар тир хизандиз яшайишдин рекъий къуллугъдай идарайри гъар журие къумекарзана.

Чехи хизандиз аялризин хейлини къезилвилер ава. Ик, аялар нубатвилив техвена аялриз баҳчайрз къабулун лазим я. Школада къелзатай аялар ийкъа къве сеферда түнүралди, аялриз 6 йис жедалди абуру пулсуз герек дарманралди таъминарда. Санаторийриз, сагъламвилин лагерринг путевкяяр къачуз жеда. Эгер дүхтурди тайинарнаватла, газаф аялар авай хизанривай протезар ва ихътин маса аллатар пулсуз къачуз жеда. Гъар са аялдиз пулсуз школадин ва спортдин форма къачудай ихтияри ава. Санаторийдиз физхайлитла, аялдиз рекъин къиметдин 50 процент пул гузва.

2018-йисан 11-октябрьдиз РФ-дин Президент В.Путини Федеральный Закондад къул чуғуна ва аддан бинедаллаз Зегъметдин Кодексда дегишилвилер тунва. Абурукай сад яз, 12 йис тамам жедалди пуд ва аддай виниз аялар авай агъалийривай гъар йисан отпуск чипс къани вахтунда къачуз жеда.

Газаф аялар авай хизандиз, диде-бубайриз яшайишдин рекъий къумек патал ийизвай маса галайвилер, къезилвилерни ава, амма чи Республикада абурукай тамамвиледи менфят къачувач. Законар течирвияйни, талукъ идарайривай истемиш тийизвайвияйни, яшайишдин рекъий къуллугъздавай идарайрин работники чинин везифаляр тирвал къилиз акъуд тийизвайвияйни, Республикадин мумкинвилер дотацийралай аслу тирвияйни.

Ашукърин ирс давамарзай хва

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Лезгийрин милли культурада гъеле күргъне вахтирилай ашукърин сеняткарвили къетлен чка къазва. Маса гзаф халкъарихъ хиз, чахъни ашукъар хъана, исятдини ава. Амма Кавказдин халкъарин арада "ашукъ" гаф машгъур ятлани, бязибуру адан еринда маса гаф ишлемишава. Тівар-ван авай алым, "Лезги эдебиятдин тарих" ткабдин автор Гъажи Гашарова къхизвайвал, ашукъвал яратмишунрин четин жуверейрикай сад я. Ашукъри чин жувереба-жувере чаларалди, маниралди жемятдин акъул - камал, насытън гузва, инсанрик виклекъвиллин гъссер кутазва.

Сеняткарвиле чин тіварар машгъур авур ашукъар Абдуллағы, Ягъя, Мирим, Абдул, Садуллағы, Ражаб, Нұсьрет, Лукъман, Ширин... халкъдин риклелай алатдач. Абурун ирс хъзвай, давамарзай бажарыгул векилар къенни неслиндик квачиз туш. Рагъметлу ашукъ Ширинаң рухаяр тир Айдуна, Шемшира, Сервана, Симсара, Перваза в Рамазана бубадин пеше къунва. Абуру неинки чуңгуру, гъакъ музықадин маса алатарни устадвилелди язава.

И мукъвара зун и хизандин чехи хва – ашукъ Айдунахъ галаз гуруышмиш хъана. Халкъдин меденият хъунин, вилик тухунин рекье агалкъунралди зегъмет чуѓвазай ада авур ихтилатри зун гъейранара.

Аял вахтар

Айдуң Мегъамедов 1968-йисан 27-июндиз Ахцегъ райондин Фиярин хуъре тівар-ван авай ашукъ Ширинаң хизанди дидедиз хъана. 1986-йисуз Фиярин юкъван мектеб къутъягъна. Гележегдин ашукъди гъеле мектебда амаз гзафни-гзаф музықадин хилез майилвалзай. Ківале датлана чыагъан, чуңгуру, далдам язавай.

Мектеб къутъягъдалай къупулхъ, гзаф жегъили хиз, Айдунаңи Фиярин хуъре кардик квай Ф. Энгельсан тіваруныхъ галай колхозда са үйисуз зегъмет чуѓугуна. И чавуз Айдунаң армиядиз зөвр гана. 1987-1988-йисара ада мишекъят тъавајр жедай Вологдада тъавадин дяведин къушунра чехи пожарный яз къуллугъна.

- Фиярин ағыалийри хипер, малар, балқанар гзаф хъзвай, - ихтилатзая хуърькай ашукъди. – Дяведин четин үйисара колхозди женгера авайбуруз еке къумекар гана. Айдуң Шириновича риклел хизвайвал, анра адан ківач хкүн тавур са үндемни амач. Фиявийрин колхоз а де-вира къвенкъвичибуракай сад тир. Зегъметкеш инсанри гъакъисағвилелди къалахзай. 10 аял авай хизан хуън патал Айдунаң диде-бубадин еке зегъметар чуѓвазай. Армиядай хтайдалай къулхъ писни хъсан чир хъанвай Айдуң хизандиз мал-хеб хуъз къумек гун патал мад хуърун колхозда къалахал ақваз хъвена.

Ашукърин хизан

Ашукъ Айдунаң ва адан мукъку стхайн япара гъамиша чуңгурудин ван хъана. Мектебда, хуъре, Ахцегъя ва масанра Мегъамедоврин хизанди концертар гудай.

- Ківале бубади нубатралди чав манир тамамариз, далдам, чыагъан, чуңгуру ягъиз тадай, – аял вахтар риклел хиз, ашукъидиди ихтилатзая ашукъ Айдуна. – Бубадин патав чуңгуру ягъунин, манир тамамарунин рекъяй чирвилер къачун патал гзаф аялар къведай. Абуруй гзаф-буру гележегда и рехъ давамарзай. Амма чи япарат чуңгурудин сесинин ван кими хъанач. Фиярин хуърий тир машгъур манир Тарлан Мамедовни сифтедай чи бубадин сухта хъана...

Ашукъ Ширинаң вичин девирда гзаф четинвилер акуна, фад етим хъана. Ам гъеччи чавалай манирал гзаф рикл алат инсан тир. Садра ам Махачкъалада ра-

диодин идарадиз фенай. Ина ам лезги шаирхъни писателрихъ галаз таниш хъана. Са къадар үйисарилай ада, Азербайжандин машгъур ашукъ Панагъан сухта яз, гъадавай ашукъвилин сирер мадни хъсандиз чирна. Тамам чирвилер къачур Шириң элкъвена Дағъустандиз хтана...

Шаир ва журналист Мердали Жалилова вичин "Фиярикай риваятар" ткабда къхизвайвал, Ахцегъ районда ашукърин жергедай "Дағъустан Республикадин культурадин лайиху работник" лагъай тівар сифте яз ашукъ Ширина къачуна.

Айдуң хизанды чехи хва, Шемшир адалай къве үйисан гъвеччи я. Алай вахтунда Фиярин СДК-дин директор Сервана, Махачкъалада яшамиш жезвай Симсарапи ашукъвилин пеше давамарзая. Фиярин хуърун культурадин ківалин художественный руководитель Первазни музыкант я. Ада музыкадин вири алатар язава! Виридалайни гъвеччи стха Рамазанахъни синтезатор, чыагъан ва чуңгуру ядай алакъунар ава.

Аял чавалай чуңгуру ягъиз чир хъайи Айдунақай гележегда халисан ашукъ жедайдакай бубадиз чир хъана. Айдуң Шириновича риклел хизвайвал, армияда къуллугъзаявайла, бубади адаз ківале авай чыагъан ракъурнай. Дағъустандин векилар гзаф авайвилгайна халисан суварин мярекатар къурмишиз хъана. Айдунаң дағъустанви дустарик сада вичин далдамни ракъурнай тунвай. Чи макъмар, къульер, гъа жергедай яз "Лезгинкани" къалурна виридаз. Абуру тешкилзаявай макъмаринни къульерин межлисрал вири алтұшзаявай.

Дағъдай - арандиз

1993-йисуз Айдуң Мегъамедов Мегъарам-дхурун райондин Бут-Къазмайрин хуърун куын хъана. Сифтегъан къве үйисуз ада чқадин совхозда къалахна. Вичин рикл алат кар ашукъди анжак 1995-йисуз жағъана – адақай Мегъарамдхурун райондин медениятдин отделдин манир хъана. Гъа са вахтунда ада дүм-дүз 18 үйисуз искусство мектебдани чуңгуру ягъиз чирунин рекъяй муаллимвиле къалахна. 2011-йисалай къенин ийкъалди ам Бут-Къазмайрин хуърун медениятдин ківалин директор я. Музықадин рекъяй тібии бажарагъ авай пешекарды 2012-йисуз Махачкъалада культурадинн искусстводин колледж агалкъунралди къутъягъна. Ашукъ Айдунаң хизанди са хва ава. Ада алат вахтунда Гроздый шегъерда офицер яз къуллугъзаявай.

Гъелбетда, ашукъ лагъайла, им чуңгурулар халаз анжак манияр тамамарзай инсан лагъай чал туш. Устад ашукъдихъ са шумуд хиляй алакъунар хуън лазим я: шаирвилин, композиторвилин, музыкантвилин, манирарвилин. Хусуси чалар ва абуруз къхенвай манияр авани лагъана хабар къулага, Айдуң Мегъамедова заз вичи къхенвай са къадар тебриқдин чалар авайдакай ва абуру шад мярекатра тамамарни ийизвайдакай лагъана.

Агалкъунрилай агалкъунралди

Халис ашукъдиз санал акъвазун чидач. Ам гъамиша шад мярекатра жеда. Маниринни макъамрин конкурсра, фестивалра ва маса мярекатра иштиракунай, гъалиб хунар Айдуң Мегъамедовас ганвай грамотайрикай, дипломрикай, савқатрикай ва маса шабагърикай рахайта, абуру ашукъдихъ гзаф ава. Ада иштиракай мярекатрикай бязибурун тіварар күн таурунни жеда...

Айдуң Мегъамедова 2003-йисуз ашукърин манирин "Нарын-къала" международный фестивалда, 2009-йисуз къиле фәйи лезги маниринни макъамрин "Самурдин зул" мярекатда, 2011-йисуз Азбайжанда къиле фәйи ашукърин фестивалда РД-дин халкъдин яратмишунрин ківалин рөгъберин теклифдади иштиракна.

2012-йисуз РД-дин культурадин министерстводи халкъдин яратмишунар, адетдин культуры хуънин ва вилик тухунин карда лайиху.

Мел-мехъер гурлу ийиз...

Фестивалра, конкурсыра иштиракунилай вахырун культурадин ківалин директор виляп везифәйра кылиз акъудунилай гъейри, Айдуң Шириновича неинки чи республикадиннин ульквенді, гъакъл чи ватанэгълийрин теклифдади Къазахстанда, Украинада, Азбайжанда ва маса ульквейрани лезги меҳъеррик, межлисрик иштиракава.

Ам халкъдин эдебиятдал, художественный эсерләр гзаф рикл алат инсан я. Гъавиляй адан кабинетда чи писательприн шаририн самбар ктабар ава. Къве томдикай ибарты "Дағъустандин халкъдин яратмишунар" ткабда ва Азбайжанда чапдай ақътазавай "Макъамрин алем" журнала Айдуң Мегъамедован ашукъвилин устадвилайка тешкилатчилини алакъунрикай макъалаяр къечуна.

Культурадин ківал ва "Самурдин сесер"

Бут-Къазмайрин культурадин ківалин директор хайдалай къулухъ Айдуң Мегъамедова са куырун вахтунда ина еке дегишилдер тунва. И идарадин дарамат дүзгүн кіалбидиз хуунин месләдәсін сифтени-сифте фикир гана. Алай вахтунда ихътин гүрчег, михы культурадин ківал маса хуърера бажағат ава. Медениятдин мескенди ківалар хтүнна физва. Ватанпересди ремонтдин ківаларахарни вичин хусуси тақъатрикъ кылиз акъуднава, герек тир тадаракарни маса къечуна.

Директорвиле тайнарадалай къулухъ ада хуърун администрациян кыл Ра-фир Урдуханова халаз сифте яз концерт тешкилна. 2011-йисуз "Самурдин сесер" тівар алай фольклордин дестени арадал гъана. И сеняткар дестеди жувереба-жувере фестивалра, Яран суварин, "Шарвилдин" шад мярекатра агалкъунралди иштиракава.

Дараматда ахътин къулайвилер тешкилнава хын, аниз гъахъай инсан сифтедай паты атана амукунни мумкин я. СДК-да ағыалийри азад вахтунда чинин рикл аладардай зал ва ктабхана кардик ква.

Ашукъдин мурад

Алай девирдин ашукърин искусство мектебдани рахадайла, А. Мегъамедова вичин фикирдик квай са важибу месләдәкай иштилатна. Амни ашукъвилин ирс, бинеяр хуънин, къвезмай неслирив агақарун ва чипхъ бажарагъни гъевес авай жегылриз ашукъвилин сирер чирун патал Дағъустанды ашукърин ківал кардик кутунин чара-сузилихъ галаз алакъалуда я. Ашукъ Айдунаң гележегда ашукъвилин сеняткарвал кважыннан иштият ава.

- Жегылриз чуңгуру ягъунин, чиннен устадвал хажуннин рекъяй гъамиша күмек герек жезвайди я. Алакъунар авай жегылриз ашукъар майдандыз ақътазава, амма абуруз дүз рехъ къалурдай, ашукъвилин сенятвиликай чирвилер гудай чак ава. Мисал яз, Азбайжанда, Калмыкияды ашукъриз талукъ маканар кардик ква. Абурув жувереба-жувере мярекатар, конкурспар тухуз жезва, - лугъузва ада. – Гъукуматди чинани медениятдин и хилез гзаф фикир, күмекар гана кандай.

Айдуң Мегъамедова гзаф жегылриз чуңгуру ягъиз чирзава. Икі, адан патал Къасумхуярлай, Махачкъаладай, Рутула Ахцегъ районрайни жегъилар къевзе. Ашукъди сүзбетзаявайвал, алай вахтунда Мегъарамдхурун райондин Советский хуърун мектебда муаллим яз къалахзай. Эсфира Хаспұлатовадынъ ашукъдин бажарагъ ава. Ада хъсандин чуңгуруннан язава, маниярни тамамарзая, чипхънан къизива.

Халисан ашукърин десте майдандыз акъудунин ниятдалы Айдуң Мегъамедова ашукърин ківал арадал гъун патал алахъунар ийизва. Мукъвара ада и мессләпта райондин ва РД-дин халкъдин яратмишунрин ківалин вилин эцигна. Къарағыннан месләдәләтталукъ атун патал ашукъдин алахъунар мадни давамарда.

Къуй чи машгъур устаддин экъ ниятар кылиз акътрай, адахъ мадни чехи агалкъунар хурай!

Ханбиче Хаметовадин - 80 йис Вичин мани жагъайди...

Хазран КЬАСУМОВ

Гөле жаван йисара къе вичинай Дагъустандин халкъдин шаир хънвай Ханбиче Хаметовади кхвәней: "Жагъурда за жуван мани, Цуз вегъена кайтлани, Гъат тийдай са инжи хъиз, Гъульүн клане хъайлтлани". Ягъалмиш хънвач лезги тават, ада поззиядыа вичин рехъ, вичин "мани" жагъурна.

Къелемдикай гүзел эсерар - шириар, рубаляр, поэмаяр, сонетрин тажар, драмаяр, балладаяр ххатнавай Ханбиче Хаметовади 80 йисан юбилей къейдна. 21-декабрьдиз Къасумхуэрел, райондин культурадин дворецдин банкетрин залда, Ханбиче Хаметовадин юбилейдиз ва яратмишунриз талукъарнавай шадвилн чехи мянракт кылы фена. Аниза Махачъаладай, Дербентдай, Республика-дин маса шегъеррайни райондай яратмишдай интеллигенциядин векилар, Ханбиче Хаметовадин яратмишунрал рикл алай гзаф инсанар атанвай.

Мярекатдиз районда виликама-з хъсан гъазурвилер акунвай. «Халкъдин руыгъдай нев къачурди» кыл алаз акъуднавай Ханбиче Хаметовадин ктабрин выставваки фикир желбайди хънвай.

Шаирдин юбилейдин мярекат Лезгийрин госмуздрамтеатрдин артистка Зейнаб Заирбековади ва бажарагъту кульгработник Яргъимед Яргъимедова устадвиледи кыли тухвана.

Мярекат ачухунин сифте гаф райондин кылини 1-заместитель Лацис Оружев рахана. Ада къейд авурвал, Ханбиче Хаметова алай аямдин бажарагъту шаиррикай сад я. Ада умурьдин жуьреба-жуъре месэлайриз бахшнавай, образрин къетенвал, рангарин гүзелвал, чалан гүрчевал, фикирин деринвал авай эсерар яратмишава, халкъдин арада кланицава, гъуьрмет къязнишнава.

- Ханбиче Хаметовадин яратмишунра лезгийрин рикл алай шаир Етим Эминаз бахшнавай эсерри кылин чка къазва, - давамарна Лацис Оружева. - Етим Эминаз бахшна кхъей "Руыгъдин къеле" сонетрин тажунаи Ханбиче Хаметова чехи шаирдин тъварунихъ галай премиядиз лайхул хънвай.

Лацис Оружева райондин кыл Нариман Шамсединович Абдулмуталибован, администрациидин, райондин собранидин депутаттин тъварунихъ кхъей Ханбиче Хаметовадиз юбилей мубаракна, адахъ яратмишунрин рекье мад-

ни еке агалкъунар, мягъкем сагъламвал хъана кланзавайди лагъана ва юбилиядиз гъилин сят, пулдин пишкеш ва цукверин күнчүл багъышна.

Ханбиче Хаметовадин умурьдин вяратмишунрин рекъикай Дагъустандин халкъдин шаир Абдуслим Исмаилова гегъенш раҳунар авуна. Ханбиче Хаметова 1938-йисуз Хив райондин Цлахърин хуъре дидедиз хъана. Школа-

атай "Манияр туш, дердияр я..." мақъалада миллетдин таш алай месэлайра къарагъарнавай. Кылди къаучурта, ада лугъузва хъи, халкъдикай миллет хъун патал кылини шарты чал я, халкъ са чалап рахун я. Гъавилляя Ханбиче баҳди лугъунни ийизва: "Чал Эминан халкъ лугъудай тъвар ала".

Сулейман-Стальский райондин культурадин отделдин начальник, бажарагъту шаир Майрудин Бабаханова, вичиз хастирвал, куъру, амма маналу ихтилатар авуна. Ада къейд авурвал, Ханбиче Хаметова неинки халкъдин тъвар хажжавай шаир, гъакъни "бармак алукуниз лайхул дишегъли шаирни" я.

- Мисалда лугъузвязвал, пудкаш шагъидар - итимар алаз бармак алуклай дишегълидикай эрек жезвайди я, - гафар лугъунихъ газасанал Майрудин Бабаханова сеньнедиз, шаигидар яз, Абдуслим Исмаиловаз, Арбен Къардашаз ва Зульфикар Къафлановаз теклифина ва тамашачири гурлу капар яънуни кваз Ханбиче Хаметовадин кылил баплах алукъна.

Мярекатдал Ханбиче Хаметовадиз тебрикдин келимаяр газа гъакъни табасаранрин шаир Фируза Султанова, Лезги театрдин кылин режиссер, РД-дин халкъдин артист Мирзебег Мирзебегов, шаир Сажидин Сайдъасанов, РД-дин лайхул артистка Зарифа Къухмазова ва масабур рахана.

Гъар садан раҳунрил гъульюнин Лезги театрдин артист тир Сайдин Думаева, Назира Агъасиевади, Фарман Мухтарова, Къасумхуърун 2-нумрадин юкъван школадин ученица Самрина Жабраиловади Ханбиче Хаметовадин "Чал Эминан халкъ лугъудай тъвар ала", "Хазран булах", "Сад за лугъуз", "Явшанар" шириар хуралай келна, театрдин артист тир Фатима Фейзулаевади, Сусанна Рамазановади, Гуля Литмановади, Эмина Вагъабовади, Зарифа Къухмазовади, Советский хуърун юкъван шокладин муаллим Рустам Къарибова Ханбиче Хаметовадин члалариз кхъенвай манияр лагъана, межлис мадни гурлу авуна.

Гаф юбилиядиз гана. Ханбиче Хаметовади вич Стлал Сулейман райондин "дидедин чилел" хушвиледи къабулунай, шадвилин чехи мярекат тешкилунай райондин руководстводиз, яратмишдай интеллигенциядин векилриз рикл сидкъидай чухсагъул лагъана.

- Зи мярекат Эминаз йисуз кыли тухузва, - лагъана Ханбиче Хаметовади. - Эминаз ширири заз тарс, Эминаз чалал заз къувват, илгъам гузва. Эминаз чалал ширирин са Цар къванни кхъиз хъун - им зун патал еке бахт я. Эминаз йисуз чаз анжак Эминакай рахадай ихтияр ава. Завай адакай яргъалди раҳаз жеда. Заз жуван раҳунарни Етим Эминаз бахшна кхъенвай "Асунар" шири къелуналди акъалтарииз кланицава...

Ханбиче Хаметовади келай "Асунар" ширины мярекатдин иштиракчири, квачел къарагъна, гурлу капар ягъуналди къаршиламишна.

Агъмед МАГЪМУДОВ

Алатау гъафтедин хемис югъ Мегъарамдхуърун райондин Советский хуърун мектеб патал адеддинди тушир. И юкъуз ина лезгийрин къадим заманайрин зурба ашукъ ва шаир Ялцугъ Эминан 320, советрин литературадин классикрикай сад яз гысадбазавай Насруллагъ Нуридин 110 йис тамам хууниз талукъарнавай шириатдин межлис кылие фена. Хуърун администрация, мектебдин муаллимрин колектив, келздавай аялар и лишанпу мярекатдиз виликама-з газазур хънвай: актовый залда, дегълизра шаиррин умурьдиз ва яратмишунрин рекъиз талукъарнавай маҳсус стендар эцигнавай, ктабрин выставвакяр тешкилнавай...

Ялцугъви шаиррин межлисда

Чехи шаиррин юбилейриз бахшнавай мярекатда "Лезги газетдин" кылин редактор Мегъамед Ибрагимов, седдин "Lezgigazet.ru" изданидин мухбир, шаир, таржумачи Мурат Сайдова, Насруллагъ Нуридин хва, шаир Майил Эфендиева, Мегъарамдхуърун райондин администрациядин управленидин начальник Эседуллагъ Селимова, Сулейман-Стальский райондай атанвай шаирар тир Сажидин Сайдъасанов Агъмедпаша Агъмедпашаева, хъукъави шаир Демирбек Эмирбекова, Советский хуърун администрациядин кыл Эмирагъя Асварова, муаллимри, хуърун жемятди иштиракна.

Шириатдин межлис лезги чалан муаллим Диана Загировади ачухна ва кылени тухвана. Ялцугъ Эминан умурьдикайни яратмишунрин рекъикай лезги чаланни литературадин муаллим Сулейман Пашаева, Насруллагъ Нуридикай Майил Эфендиева гегъенш докладар авуна. Мярекатдин къетенвилай, лезги шаиррин яратмишнан мектебра чириникай акъалтзавай несилаар тербияламишнин карда авай метлебдикай Советский хуърун мектебдин директор Агъхан Маметова лагъана.

Советский хуърун мектебда чирвилер къаучувай аялар келай шириар, тамамай манияр, сегнеламишай пердеяр мярекатдин иштиракчири хушдаказ къабулна. Музыкадин устадар тир ашукъ Айдун, Рустам Къарибова, муаллим Эсфира Хаспупатовади ва Чагъанчи Шакир Магъарамова мярекат мадни гурлу авуна.

Сагъламвал

“Инсанвилиин капитал”

БарбатI ийз тIалрин бине...

Мердали ЖАЛИЛОВ

Са вахт авай, чи улькведа къакъан цла-
рал “Халъдин сагъвал - улькведен девлет!”
гафар къенвай чехи плакатар аквадай.

Дугъриданни, сагъвилелай чехи девлет
жедани? Гилани, “инсанвилиин капитал” ху-
нинай, ам виликиди тухунтай рападайла,
сифте чкадал чи обществода халъдин сагъ-
ламвал хунийн гъал гъихтиндиг ятла, гъадаз
артух фикир гузвойди я. Хъсан дуихтарар,
больницаяр, поликлиникяяр, профилактори-
яр, ял ядай къвалер, центраяр авачтла, сагъ-
ламвал гъикл хуьдайди я?

И фикирар зи рикел и мукъвара Къурагъ
райондин Моллакент хуърят атай са чарчи
гъана. Ана чавай Цийи ийсан вилик газет-
дин нумрада чпин райондин больницаидин
къилин дуихтур Азим Акимович АЗИМОВ
тебрик авун тIалабнавай. Гъикл хъи, адан и
ийкъара 50 йис тамам жезва, вичини агъ-
лийрин патай къетлен гуьрмет ве авторитет
къазанишина. Ам РД-дин лайхху, къи-
лин категория авай дуихтур я. Маса награда-
ярни ава.

Мад са рекъем важиблу яз акуна чаз:
Азим Акимовича вичин уммуърдин 50 ийса-
кай 25 дуихтурвилин, адакайни 15 йис къи-
лин дуихтурвилин везифайриз бахшнава.
“Тарифдиз лайхху, акуулдал гужлу кас я”,
къенвай чарче. И гафар шииррапдини дава-
марнава:

Яхцурни цүд ийсан вилик
Къабулна вун Лезги чили,
Хъуй лагъана дуихтур сейли,-
Гиппократаз мукъва-къили.

Сагъламвалин хуъзва сергъят,
Рабни дарман тийиз къенят.
Гъар кефсуздаз жезва реъят,
Ви гъилелай къачуз менфят.

Яш хъайитлан, тахъай куъгъне!
Сагъсузвилиз ая няне!

БарбатI ийз тIалрин бине,
Дуихтурвилин ирс тур вине!

Ви къуллугъдихъ ава гъунар –
Бакъалдаплай къизил шагъмар.
Квадарзаев дердер-гъамар,
Генг ийз чи руъгъдин камар...

Зи гафарик квэз таб жагъич,
Пис касдад за баркалла гъич.
Къегъал хва я, сагъ хурай вич!
Чехи дуихтур Акимович...

(Къхье кас Саид Ибрагимов.)

Ихътин чар атайла, гъикл къарай хуьдайди я? Чна гъиле-гъилди чехи дуихтурдихъ галаз алакъа тайнарна, адавай са шумуд суалдиз жаваб гун тIалабна. Чун гъавурда акуурвал, ам и райондин КъепIирин хууре дидедиз хъана, ина юкъван школа, Махач-къалада Даггосмединститут лап хъсан чир-
вилералди ақъалтIарна, хтана, вичин хай хуьре терапевтвиле, участокдин больницаидин къилин дуихтурвиле, ахпани райондин къилин дуихтурдин заместителвиле, гила къилин дуихтурвиле къвалахзава.

- И девирда района агъалийрин сагъ-
ламвал хуънин карда гъихтин дегишвилер
хъана? – хабар къуна за Къурагъ райондин
куъгъне больницаидин гъалар виликдай
акуурвияй.

- Райбольница Цийи шартлариз экъечина
гила 10 йис жезва, - Азим Акимовича - къве

мертбадин цийи дараматда аямди исте-
мишавай саки вири шартлар арадал гъан-
ва: экв, яд, чимивал, михъивал, дарманрал-
ди, тадаракралди таъминвал, азарлуйрин
гъакъиндай къайгъударвал...

Больницаца 5 отделение кардик ква: те-
рапиядин, хирургиядин, гинекологиядин, ин-
фекцийрин, аялприн сагъламвал хуъдай.
Идахъ галаз сад хъиз, алай аямдин рентген-
кабинет, чкадал алай ва чархарал алаз са-
най-санис фидай флюорографиядин кабине-
тар, анализирин лабораторияр, хъсан поли-
клиника, “тади къумекдин” 4 бригада, куль-
релди, агъалийрин саки вири игътияжар, ма-

санихъ тефена, чкадал таъминариз жезва.
Райондин къилин больницаидилай гъей-
ри Моллакентда, КъепIирдал участокдин
больницаяр, Гелхена дуихтурин амбулато-
рия, 23 хууре ФАП-ар кардик ква. Къуватар
чахъ бес къадар хъанва.

- Пешекарар бес жезвани? – суал гана за.
- Юкъван медперсонал чаз бес жезва. Ви-
ринра вири ава. Къилин пешекарвал авай дуих-
турин къитвал гъиссазава. 16 штат чина буш
я. Жегъил пешекарар хтун вилив хуъзва...

Завай генани са суал гун тавуна таз
хъанач: - Демографиядин гъалар гъикл я?
Цийи неслиар жезвани?

Къилин дуихтурдин сесиник гъайифдин
гъиссакатна: - Аялар хунин къадарар къвер-
давай тIимил жезва. Им, за къатгузтайвал,
чи вири районриз, шегъеризи кваз хас хъан-
вай гъал я. Хуърера жегъил хизанар тIимил
я. Амайбуруни 1-2 аялдилай артух хуънис
майилвазамач. Гилан шартлар масадбур я.
РФ-дин Президентдин ташпургъудалди
“Дидевилин капитал” кардик кутуни са жу-
редин дегишивал арадал гъайди гъиссазава.

Демографиядин гъалар яшайишдин
шартларилай аслу тирди вирида чида. Чин-
нани гъикл я. Кар-кеспидик квач гзафбур, же-
гъилар пата-къередихъ ақъатзава.

Ятланы чи районда 15 агъзур агъалиди-
кий 4000 (за тахминан лугъузва) аялар я.
Хкатунар малум туш... Яшлубурун, къетлен
къуллугъ герекбурун къадар 1200-лай алат-
завач. Абурун патай наразивилер хъай ду-
шушарни малум туш. Дагъдин михъи гъав-
вади, ци, тIебии сурсетри чи агъалийрин
сагъламвилиз хъсан таъсирзавайдални шак
алач...

- Цийи ийсан вилик газет къелза-
вайбуруз вуч лугъудай?

- Къй гъар са хизандыа мягъекем сагъвал
хуурай. “Лезги газетни” чахъ авай руъгъдин
девлетрикай чехиди я. Ам къел тийизвай
лезги хизан я хууре, я шегъерда тахъун зи
мурад я. Чи дуихтурри, медработники ам
гъар ийсуз хъкызы, ашкъидиви къелзаза...

За гъиссна: къилин дуихтурдин юбилей
халъкди къаршиламишунихъ себебар ава-
чиз туш. Моллакент Саид гъахъ я! Азим
Акимович Азимов, дугъриданни, гъа Гиппок-
ратан “мукъва-къили”, гъавлияни ам халъ-
диз сейли я.

Чнани Азим дуихтурдиз агакънавай де-
режаяр ва Цийи ийсни мубаракзыа:

Къуй мад сагълам яшар хуурай,
Агалкуунрин аршар хуурай.
Вун тебрикиз, маршар хуурай,
Къулал хинклар, ашар хуурай...

Сагъвал къилин девлет я чи,
Икъ тебрикун адет я чи...

Регина СЕМЕДОВА

РД-дин здравоохраненидин министер-
стводин сайтда хабар ганвайвал, 2013-
ийсуз Дагъустанда республикадин хи-
зандин сагъламвал хунийн ва препро-
дукциядин централдин (РЦОЗСиР) пеше-
каррин еке къвалахдин нетижада ЭКО-
дин къумекдалди сад лагъай аял дуль-
нъядиз атана.

- И вакъия аlamатдин кар тирди гъикл
лугъудач! - газа фикир алатаилани, риклик
шадвал кваз къейдзава Бабаюрт район-
дай тир агъали Руния Алхановади, вичин
руш хай вахт рикел хидайлай. Адан ру-
шан и икъара 5 ис тамам хъанва. Амина
Дагъустанда ЭКО-дин (экстракорпораль-
ное оплодотворение) къумекдалди дуль-
нъядиз атана виниз вахтунда Руниядиз аял хун
пatal сагъламвал мъякемардай дарман-
рикай чара хъаначир. Пешекарри адаэ ЭКО
авун меслятнай.

ЭКО-дин къумекдалди

- Республикадин хизандин сагълам-
вал хунийн ва преподукциядин централ-
дин къуллугъчийри ЭКО-дин къумекдал-
ди аял хун теклифнавай чарчиз за къве
ийсуз фикир ганачир, - рикел хизава Ру-
нияди. - За газа фикирзавай, хъсан ва
пис терефар алцумзазавай. Эхирни, зун
рази хъана. Авай вири мумкинвилери-
кай менфят къачун лазим тир фикирдал
атана. Амукъзавайди уммуърдин юлдаш
и фикирдал гъун тир, гъикл хъи, а чавуз
адаз и мумкинвилекай менфят къачун
хъсан аказвачир.

РЦОЗСиР-дин пешекаррихъ галаз
меслят хъайдалай къулухъ Алхановри
хизанди ЭКО-дикай менфят къучунин
разивал гана, амма са шартуналди-ан-
жак са сеферда нетижак тагайтла, мад и
кар давамардак. А чавуз абуру гъа сад
лагъай сеферда хъсан нетижак жеда ла-
гъана са артух еке умудар кутунвачир.
Дишегъли къвачел залан хъана. Гъа икъ
яръгил ийсара хизандин вил алай велед
дульнъядиз атана.

- Къвачел залан тир вахт лап агъур-
дакас ақъатзавай. Суткада 24 сядта зун
Республикадин хизандин сагъламвал
хунийн ва преподукциядин централдин
пешекаррин гъузчилвил квай. Зенгерза-
вай ва зи тъалдикай абуру хабар къаз-
вай. Абуру зак къалабулухъ кутазвай вири
сулрай, крарай заз меслятлар гузвай. Зи

гъалдикай за абуруз, кульу-шульпую-
ни кваз, лугъузвай, - рикел хизава Руния
Алхановади.

Алхановри хизанди рушаз Мугъам-
мад пайгъамбардин (с.а.с.) дидедин гъуль-
метдай Амина тIвар гана. Амма хизан
пatal аламатдин къвалахар идалди
акъалтIачир. Аялдин 7 варз тамам хъай-
ила, Руния (ЭКО галачиз) къвед лагъай
сеферда къвачел залан хъана. Рушал
Аиша тIвар эцигна. Мад къуд ийсалай хи-
занди Айнур - пуд лагъай руш - дульнъя-
диз атана.

- Чна ихътин девлетдикай гъич фикир-
ни авуначир, - сувъбетзава Рунияди ва
адан уммуърдин юлдашди.

Гила хизанди мад са аял хунчай фи-
кирзава. Абуру и сеферда гада хъуник
умуд кутазва.

- ЭКО - ди аялар тежезвай хизанди
еке умудлувал гузва. Амма вири хъсан
жедайдак, сагълам аял гъилиз къведай-
дак умуд кваз, и кардик хев кутуна
авун меслятнай.

къанда, - лугъузва газа аялприн дидеди. -
И месэлади диде-бубайрин сабурлувал
ахтармишава. Гъавиляй и къилихиз
еке фикир гун, сабурлувал хуън газа вах-
жибу я. Гъелбетда, дуихтурин чирви-
лерилайни газа края аслу жезва. Гъа-
нис килигна абурун меслятлар амална
къанда. Гъа чавуз аламатдин краини
чеб яргъалдига гъузлемешиз тадац”, -
къейдна дишегълиди.

Къуй алукизавай Цийи ийсуз чи
къвалахера берекатар бул, аялприн хъвер-
дин ванерни артух хуурай!

авай вирт стакандавай циз вегъена,
Цуурна, фу недалди вилик 1,5-2 ваца
ишлемешда.

• Цүд ийсаради мобильный тел-
фонар ишлемешавай инсанрин япар
дакъунин, ван, сес атун зайдиф хъунин
къурхулувал ава. Гъавиляй, рахадайла,
трубка япал илисна къун тавуна, са
тимил яргъа къуртла хъсан я. Трубка аял-
рив вугун тавун меслятзава.

• Къавичи эке туплун къараб тазвайла,
50 г нашатырдин спирт ва гъакъван гли-
цирин сад-садак какадарна, са бутылка-
диз цада. Ахпа а къаришма тазвай
къарабдивай гъуцда.

• Яру чехирди жалгъайра авай тIал
секинарда. Са стакандавай яру чехир-
дик хууракдин къве түруна авай горчица
какадарда. Ахпа и къаришмадай салфет-
ка къежирна, 15 декъиъкада тазвай жал-
гъайрал эцигда. Ихътин процедура са
шумуд юкъуз ийида.

• Мадни, келемдин са пешинивай
къязан запун (харчи запун) гъуцна, ху-
рекидин сода къважна, винелай мад са ке-
лемдин пешинанди къевирна, тазвай чка-
дал эцигна, чими шарф алчукда. Ихътин
компресс ийфиз авун меслятзава.

• Къилин къват тIалар авайла, тутун
тарцин хилер кульп авуна, 1 л къай яд
илична, 20 декъиъкада зайдиф цал эциг-
да. Ахпа ам са сядта къевирна тада. Фу
нез 30 декъиъкада амайла, са стакандавай
авайди хъвада. И къаришма 2-3 ваца
вахтунда ишлемешда.

Яргъара авай жуванбур

Бикеханум АЛИБЕГОВА

Түркиядин Бурса шеър, Стамбул, Анкара, Измир шеъррилай алатайла, күд лагъай чкадал ала. Сифте ам Византиядин империядик квай чка тир. Ахла Османрин гълинлик акатна. Ам тарихда Османрин султанрин гъкуматдин сад лагъай мөркез яз гътнава. Алатай асиридин сифте къилера и шеър грекри дяведалди къачунай. Амма мад түрквери вахчунай.

Бурса Мармардин гъульуъз мукъва я. Ам Улудагъдай капан юкъвал алайди хъиз аквазва. Бурсадиз къацу шеър лугъуда. Дегъзаманайрилай инихъ аният гъава гзаф юмшагъди я. Гъавилия Османрин султанри и ерияр гъузелбур тирвилия ял ядай бине хъиз къунай.

И шеър шефтеприн, каштанрин ва маса ширин яремишринни гъузел цукверин макан я. Ина вилер, инсандин руъгъ тухардай тарихдин иер ерияр гзаф ава. Алай девирдин Бурса экономикадин жигъетдай вири патарихъай виликди физвай шеъверрикай сад я. Ина чехи заводар, фабрикяяр кардик ква. Музыкадин алатор акуудздавай са фабрикадин директордихъ галаз зунни таниш я. Адахъ галаз зун Дербентда яшамиш жезвай Максим ва Багъадин стхайри танишарнай. Рухун Рамазан. Ам шадвилерал, музыкадал пара рикл алай инсан яз чида. Түркверин жемиятда адахъ вири дуныядин лезгийрин сайт ава. Музыкадал рикл алай инсан за вири патарихъай баҳтлуди яз гъисабзава.

Вичин бубайрин эсил Къурагъ райондай тир карчи Бурса Гъульсейина (инай фейбиурун күд лагъай не силдин векил) икл лагъана: "Къун, чи ватанэгълияр, чахъ галаз гъамиша лезги чалал раҳух, алакъяр хъух, лезги чалал (латин графикадал) къуенвай гъар жуъредин ктабар, эсерар, шейэр чаз гзаф реке тур. Гъурбатдиз акъатун къисмет хъанвай чун инра къуй кесибдиз амуък тавурай..."

За Рухун Рамазанахъ галаз гъамиша алакъа хъузва. Түркияда авай лезгийрив за азербайжан чалаз таржума авунвай жуван ктабар агақарзава, абүр чи чалан гъувурда гътнава. Бурсадиз лезгияр Балакесир шеъдердин патав гвай са шумуд лезги хуърий куҷ хъванвайбур я. Икл зумруд магъледа лезгийрин - 60, маса кварталларни 200 квада ава.

Рухун Рамазан ярар-дустарларни пара рикл алай инсан яз чида. "Вири дуныядин лезгийрин" "Сагърай жуванбур" сайтын күмекдалди ада гзафбурухъ галаз алакъа хъузва. Рухун Рамазаназ Түркияда авай саки вири лезгияр чида. Ана ам тариххи хъиз я. Алай аямдин лезгияр Түркиядя чин бубайрилай амай ирс гваз яшамиш жезва, хъсан адетар хъузва. Лезги чал хуън, чир хъун абуру чехи девлет яз гъисабзава. Түркияда авай чи ватандашрин арада сагълам, мягъкем дусттал, стхавал ава.

Бурсадинни Коджаэли мемлекетдик акатзавай Дербент твар алай хъурун арада 100 километрни авач. Гъикъван хъсан кар жедай, эгер Бурсани Дағыстандин Дербент дуствиллин шеъберар - стхаяр хъсанайта. Хасавюрти Яловча фадлай ахътин шеъберар я. Дербентин мэр Хизир Абакаровав и фикир, теклиф агақарна къланда. Са вахтара замум къисметди, хай ерийривай яргъязна, гъурбатдиз акууднавайбуруз бубайрин ватандиз цийи къилелай къуйрекъер ачуҳ хъхурай, вилиғ дуствилин, стхавилин пайдах кваз. Къуй чи халқарин, инсанрин арада чими, гъурмектлу, сих алакъяр хъхурай. Сагърай, дуныядин гъи пипле аватлани, чи ватандашар!

Шикилра: Рухун РАМАЗАН ва Бурсадин лезгияр.

Бурсадай тир Гъульсейин

Къурью делилар

Түркия Азиядан Европада экъя хъанвай чехи государство я. Ам Гуржистандихъ, Эрменистандихъ, Ирандихъ, Иракдихъ, Сириядихъ, Болгариядихъ ва Гречиядихъ галаз сергъятламиш жезва. Европада авай паюнинни Азияда авай паюнин арада Босфор ва Дарданеллы лугъудай гътль проливар ава. Улкве 66 вилаетдиз пай жезва.

Тарихдин ктабра къейднавайвал, алай аямдин түркверин улу-бубаяр (кучери огузин тайифа) Анатолиядиз - Малая Азиядиз Юкъван Азиядай 11 лагъай асирида сельджукрин чапхунчиилини дявейрин вахтунда акъатна. 1281-1326-йисара Османрин (Оttoman) империя арадал атана. Султан 1-Селима 1516-17-йисара Мосул, Сирия, Палестина, Египет къачуна. Адалай гъульуънлиз хъайи султан 1 - Сулейман (европейири ада - Великолепный, түрквери чли - Законодатель (Къануни) лугъудай) девирда Түркия гзаф къудратлу государстводиз элкъвена. Ада чапхунчиилини дявеяр давамарна (Ирак, Кавказ, Центральный Европа, Алжир, Триполитания (1551) къунай.

Алим Агъмедуллэгъ Гульмегъамедова (рагъмет хъуй вичиз) вичин "Лезги - Түркияды: чал, дуланажагъ, тарих" ктабда (Махачъала, 2003-йис) къейднавайвал, Түркияды авай лезгийрикай печатда сифте малумат 1969-йисуз пайдыа хъанай. Гъалиб Садыкъиди а мақъалада рухунви шаир Магъмуд 1855-йисуз, Къебадал фида лагъана, Түркиядин Думб берез хъуре бинеламиш хъайидакай къуенвай. Магъмудан фикирдадли, мусурман улквела гзаф гъахълувал хъун лазим тир. Шииррай аквазвайвал, Рухун Магъмудаз вичин Ватан, халкъ, багърияр гзаф къандай, къариблухиз акъатунай ада гъайф чугвазвай.

Түркияды авай лезгийрикай, абурун чалакай, ацукъун-къарагъункай къхинар лезги чалан месэләяр илимдин рекъелди ахтарышунал машгъул жезвай Швейцариядай тир, Марианна Морахъни ава. Са шумуд ыйс вилик ам чи газетдин редакциядизни мугъман хъанай.

Виридалайни гегъеншдаказ, маналудаказ, галай-галайвал Түркияды яшамиш жезвай чи ватандашрикай шаир, алим Фейзудин Нагъиева вичин "Түркияды стхайрин патав" ктабда къуенва. Ада къейдзлавайвал, лезгияр Түркияды тарихда ругуд лепедик, клеретдик кваз акъатна. 1730-йисара - Гъажи Давудан гъерекат пурчукъарзайла; 1837-йисара - Къубадин лезгийрин гъиле яракъ къуна къарагъунар эзмишдайла; 1860-йисара - имам Шамил пачагъдин къушунри есирвиле къурла; 1877-йисара - а чаван бунтарила къулухъ; 1918-1937-йисара - инкъилабдин ва репрессийрин иисара; 1941-1945-йисара - Ватандин Чехи дяведин вахтунда.

Түркияды авай лезгийрикай, къилди къаҷуртла, машгъур полководец, генерал Камал Паши Явузакай ва масабурукай Мегъарамдуруннай районадминистриациядин къилин заместитель хъайи рагъметлу Адильгерей Жафаровани итижлу сүгъетардай. Ам Түркияды са шумудра мугъманвиле фенай, генералдин къвалени хъанай.

Къисметар я ман. И ва я маса вакъияр, крап себеб яз, инсанар акъат тийизвай чка авач. Гъар гъина аватлани, лезгийри чеб вирина намуслу, инсанвал, вижданвал квай, таъсиб авай, зегъметдал, илимдал рикл алай викъегъ ксар яз къалурзава. Къуй абуру авай чкайра сагъ-саламат, хушбахтул хъурай, вирибуруз Цийи ыйс мубаракрай!

Векилхана ачухда

И мукъвара республикадиз къецеатан улквейтири хурун майшатдин хилен пешекарар мугъман хуунин нетижада Дагъустанды Түркиядын компанияидин векилхана ачухдай къарап къабулнава.

РД-дин экономикадин мулкар виликди тухунин министерстводин пресс-кулгуди хабар гузайвал, аллаа офис, Дагъустандын карчияни галас, 260 гектардий чехи майданда фад бегъердал къевдай журедин багъманчиилини хилех газал алакъалу саналди тир карханаяр ва производствояр арадал гъунин къалахдал машгъул жеда.

И майданрикай 120 гектар багълар - Дербент, 100 гектар - Серокъала район-

рин ва 40 гектар Южно-Сухокумск шегъердин чилерик акатзава. Гъакни Южно-Сухокумск, Къизляр шегъерра, Дербент ва Серокъала районан 35 гектардин майданра алай аямдин теплицайрин майшатар кардик кутадайвал я. Абурун бинедаллас сурсерт санал къватдай ва маса гудай центрара (ОРЦ) тешкилда.

Республикада гъасилнавай ва гъялнавай хурун майшатдин сурсерт маса гунин карда ОРЦ-рин Милли ассоциациядин исполнительный директор Владимир Лищук къумек гуда.

ОРЦ-рикай виридалайни чехиди Дербент районда ава. Ана 20 агъзур тонн продукт хуьдай мумкинвал ава.

“Ядигар ЭКСПО-2018”

Жасмина САИДОВА

20-23-декабрдин ийкъара республикадин меркезда, Милли библиотекадин дараматда, регионрин уртах “СУВЕНИР ЭКСПО-2018” выставка-ярмарка къиле фена.

Мярекатдин тешкилатчи тир “АНЖИ-ЭКСПО” компанияди и выставка декабрдин эхирра къиле тухуних махсус метлеб авай – алукъавай Цийи йисан суварин вилик республикадин агъалийриз ина чин багърийриз, ярар-дустариз чипз тешпигъ авачир, масана тикрар тежжеввай гъар журедин гүзел пишкешар маса къачудай мумкинвал арадал гъанвай.

Республикада сифте сеферда яз тешкилнавай “СУВЕНИР ЭКСПО” выставка-ярмарка агъадихъ галай паярикай ибарат тир: Цийи йисан суварихъ галас алакъалу къугъвадай ва елка безетмишдай шейэр, маскараддин парталар, ядигарар, антиквариат, сятер, халкъдин художественный сеняткаррин гъиликай хкатнавай затлар, заргарвилин безекар, басма авунихъ ва рекламадихъ галас алакъалу шейэр, къвал безетмишун патал гъар журедин къаб-къажах. Цийи йисан сувар асул гъисабдай аялрихъ галаз алакъалуди я, гъаниз килигна, ина аялрин рикл аладардай, абур машгулардай шейэрни тимил авачир. Ядигарин выставкадин дезгейрал гъилералди гъазурнавай журеба-жууре затларни - хранвай, нехиш агъуднавай, къурнавай къаларикай ва цуқверикай тульярнавай затлар, запунар, тъебии косметика ва са жерге маса шейэрни тимил алачир.

“АНЖИЭКСПО” компанияди тешкилнавай выставкайрин мад са къетленвал: мярекатдин иштиракчир ва мугъманар гъевесламишдай, машгулардай, гъльбулар ачухардай программа гъевеншиди, фикир жэлбдайди тир. Идалайни гъейри, вы-

ставкадиз мугъман хъай гъар са касдивай и ва я маса шей тульярнин сирер чирдай мастер-классра иштиракиз, месела, жуван гъилералди хъенчин къапар тульярз жевзай.

“И выставкади ядигарин ва пишкешрин алай аямдин индустряда авай гъалар тамамдаказ ахтармишдай мумкинвал гузва. Ина иштиракзай ксар патал им чин продукция майдандиз агъуддай, чипкай гегъеншдаказ хабар гудай лап хъсан мумкинвал я”, - лугузву “АНЖИЭКСПО” компаниядин генеральный директор Мукалл Исмаилова. Адан гафаралди, компанияди вичин вилик эцигнавай макъсад бизнесдини эхиримжи муштеридин арада маса кас тежедайвал авункай ибарт я.

“Сувенир ЭКСПО-2018” выставка, санлай къачурла, 30 компанияди иштиракна. Абуруй пудай са пай улкведин маса регионрай атанвайбур тир.

Къейд ийин, “АНЖИЭКСПОДИН” выставкайрин календарь гегъеншиди я.

Ик, алукъавай 2019-йисуз компанияди республикада са къадар выставкайр къиле тухун пландик кутунва. Къилди къачурта, меркездин ва республикадин агъалияр патал тешкилда: “Стартапы – наше будущее”, “Транспорт. Логистика. Связь”, “Выставка одежды, обуви и кожгалантерии. Мода”, “Строительство, архитектура, инновации”, “Экспомебель-Дагестан”, “Дагестанская туристическая ярмарка”, “КавказЮВелир”, “Школьная пора”, “Ярмарка здоровья и народной медицины”, “Агропромышленная выставка-форум”, “AQUATHERM-Dagestan”, “Сувенирэкспо”.

Саки вири и выставкайр “АНЖИЭКСПО” компанияди цийиз гъиле къунвайбур я. И кардин асул макъсад выставкайрини ярмаркайрин къалах гүнгүн тун, агъалияр патал и кардугъриданни, менфяту, хийирлу мярекатриз элкъурун ва, гъелбетда, бизнесдиз къулай шартлар тешкилун я.

600 къелем цана

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

И ийкъара Докъузпара райондин къиль Абдурагым Алискерован теклифдади райондин мулкунал экологиядиз талукъ “Къацу километрия” серенжем къиле тухвана.

Васильеван теклифдади къиле тухзува.

Докъузпара райондин сергъятдал алай мулкар республикадин метлеб авай шегъре рекъин къве патайни 2 гектар къван чилин майданда акциядин иштиракчийри машмашрин 600 къелем цана.

“Чун и серенжемдадл сергъятламиш хъа-

Метлеблу серенжемда Абдурагым Алискерова, адан заместителри, райондин тешкилаттинни идарайрин руководителри, къулгугчийри, хъурерин администрацийин къилери, анрин пешекарри ва жемятди иштиракна.

Республикадин “Къацу километрия” серенжемдин эстафета Докъузпари Мегъарамхурун райондивай къабулна. Къейд ийин, республикадин сергъятра и серенжем РД-дин Къил Владимир

на акъваздач. Район къацу авунин мураддалди ча ихътин крат гележегда мадни давамарда”, - лагъана Абдурагым Алискерова.

Серенжемдин важибулилкай метлеблувиликай раҳадайла, ада аллаа хъувурвал, гележегда райондин сергъятрал ацалтзавай республикадин шегъре рекъин вири участокда къве патайни къелемар цада. Идалайни гъейри, райондин гъаҳдай рекъин сергъятдал эцигдай махсус тагъ (арка) гъазурин къайгъурикни ква.

Сад лагъай чка къуна

21-декабрдиз Махачъалада республикадин и ва я маса мярекатрихъ, вакъайрихъ галаз алакъалу туризмдин хиле пуд лагъай сеферда къиле тухтай конкурсдин нетижаяр къуна.

Наградаир гуз башламишдади РД-дин туризмдин ва халкъдин художественный сенятрин министр Расул Ибрагимова фестиваль къиле тухунин карда иштиракай вирибуруз чухсағъул малумарна. Къетлендаказ ада майдандиз агъуднавай проектар муниципальный районра ва шегъерра умъурдиз къучурмишунал машгъул пешекаррикай лагъана. Ахпа гъалиб хъайбурув ва пиш-

кешрин сагъибар хъайбурув фестивалдин иштиракчийрин дипломар вахана.

Санлай къачурла, фестивалда, са шумуд номинациядин сергъятра аваз, Дагъустандын 20 райондай ва шегъеррайти 28 проект майдандиз агъуднавай. “Агрорекотуризм” хилай сад лагъай чка “Ах-цегърин ичерин сувар” проектдай Ахцегъ районди къуна. И проектдин руководитель Ахцегъ райондин администрацийин физический культурадин, спортдин, жегъилрин ва туризмдин крарай отделдин къилин пешекар Назиля Исмаилова я.

Чна проектдин руководителдиз ва вири дестедиз и агалкъун тебрикзава!

Цийи къайдадин узумлух

Хазран КЬАСУМОВ

Сулейман-Стальский районда саки 1000 гектар циквачир чурухъан чилерава. Эхиримжи йисара абур ишлемишунин реъяя къалах тухзува. Районда инвестицийрин проектар кардик кутунни ада екедаказ къумекзава. Ик, Герейханован хурун мулкуна марфадин къайдада яд гудайвал тульярнавай 15 гектарда узумлухар кутунин проект умъурдиз кечирмишава. И къалах “Амир” КФХ-ди гъиле къуна.

И ийкъара райондин къил Нариман Абдулмуталибов цийи къайдада узумлухар кутазвай участокдиз фена, ам къалахар къиле физвай гъалдилай рази из амукуна.

Малум хъайивал, виликдай техилар къад хъайи ва я тагузвай участокда бегъерлу “Молдова” сортунин ципицирин чубкар акъурзава. Аниз яд “Герейхановский” къаналдай насосдалди гуда.

“Амир” КФХ-дин къил Къазиагъмед Къазиагъмедова лагъайвал, и къайдада кутунвай узумлухрин бегъерлувал 20-30 процентдин артух жеда.

Алай вахтунда районда узумлухри 1700 гектардин майданар къуна. Ида района къве узумчывал вилик тухузвайдан гъакындай шагъидвалзава. Узумчывал ва багъманчывал вилик тухунин нетижада агъалийриз къалахдин аллаа чакар жеда, райондин бюджетдиз къвзвай налогрин къадарни артухарда.

Рекъер ремонтзава

И ийкъара “ДЭП-4” карханадин рабочийри районцадин рекъера ва Ахцегъ-Рутул шегъредин Ахцегъ райондин мулкунал алай мензилда хъанвай фурура къир цунин къалахар къиле тухзува. Руслан Газалиев къиле авай дестедин флялеяр тир Медет Таирова, Рафик Къужаева, Мирзали Мамедова рекъер ерилудаказ ремонтзава (шиклида). Гъелегли абуру 500 метр мензилда рехъ къайдадиз хканва.

ЧУБАРУКАР

Гъуреметлу дустар! Ингье 2018-йис алатна, чи рактарал Цийи 2019 лагъайди атанва. Ада чаз цийи умудар, мурадар, мумкинвилер, цийи саекъатарни гъанва. Чи хейлин хуярла 1918-йисуцийи бахчаяр, школаяр, аялрин майданар, спортдин залар, стадионар артух хъана.

А крат цийи ийсуз мадни газф жеда. Кланзавайди хъсандин келун, кіалахун, ял ягъун, руъгъ, беден сағъламарун, умудлувиелди виликди фин я. Улькве чи виридалийи дөвлетлуди, къуватлуди, газф мумкинвилеринди, инсаниятдиз эку умудар хуязвайди я. Ик жеда инлай къулухъни!

Көз виридац Цийи ийс мубараракрай! Күй вилера экв, риклер аэр, ківалера берекат садрани тимил тахъурай!.. Амин.

Аяз Буба.

М.М.Зощенко

Елка

И ийсуз, аялар, зи яхцур ийс тамам хъана. Гъавиял ягъуз жеда: яхцур сеферда заз Цийи ийсан суварин елка акуна.

Сифте пуд ийсуз заз елка вуч ятла чидачир. Дидеди, гъилерад къуна, тухудай адап патав. Зун лагъайтла, са къунинни тъвурда авачир чулав бици вилералди а гүзел затъунис килигдай.

Ахла, аялар, вад ийс тамам хъайила, елка вуч ятла, за хъсандин къятлувай. Гъатта дидеди ам гъурчегардайла, зун чинеба рактарин хъиткъердай килигиз жедай.

Зи вах Лёлядин а чавуз ирид ийс хънвай. Ам газф надинжди тир. Садра ада заз лагъана: "Минька, диде кухняда ава, ша чун ёлка авай ківализ фин, килигин, ана вуч жезватла".

Ингье зунни Лёля ёлкадин патав гва. Ай-ъя, адан гүзелвал вуч я! Елгадин клани мадни иер савкъатар ква. Тарцин хилерик яру-цлару рангарин хтар, шаар, бици пайдахар, экв гузвой фонарар, къизилдин кълеречар, ичер, къенфетар къурсарнава. Темягъ физва виридал!

Лёляди лагъузва: - Савкъатар чаз гепек туш. Абурун чкадал ша чна гъарда са къенфет нен.

Лагъана, хъана ам ёлкадиз мукъва, гъасытда са къенфет сивиз чукъвена.

За лагъуда: - Лёля, на къенфет тъуннатла, зани са зати исята неда. Хилекай къурсарнавай яру ичиниз клас яна.

Лёляди лагъуда: - Минька, эгер вуна ичиниз клас янатла, за исята мад са къенфет неда. Сад алава язни къачуда.

Лёля тівал хъиз ярғыди тир. Адан гъил къакъан хилеривни агақъайди. Зун лагъайтла, асканди тир. Зи гъил са къунинни агақъазвачир, са клас ягъай ичинилай гъейри.

За лагъуда: - Эгер вуна, Лёлища, къвед лагъай къенфет тъуннатла, за мад сеферда ичиниз клас яда.

Лагъана, тарциз мукъва хъана, ичиникий мад са күлс тъуна.

Лёляди лагъуда: - Эгер вуна къвед лагъай сеферда ичиниз клас янатла, за мад ярғыяр хъийидач, пуд лагъай къенфет неда. Адалай алава, къеречни къачуда...

И ван хъайила, за гъарайиз клам-шам амай. Вучиз лагъайтла, ам вири шейэрив агақъазвай, зун - са къунинни.

За лагъуда: - Лёлища, за исята ёлкадив стул агууда, адал акъахна, зани клани шейэр къачуда, ичинилай гъейри!..

Лагъана, жуван яхун гъилералди ялна, залан стул ёлкадив агууда алахъяна. Амма стул ярх хъана. Заз ам хаж хъийиз клан хъайила, мад ярх хъана, и сеферда тарцин кланик квай гуярчег затларал алуяна.

Лёляди гъарайна: - Минька, вуна ёлкадик квай нини кукъварна!..

Гъакъ хънвай. Нинидин са гъил хатнавай. Гъя и геренда къунши ківалай дидедин ківачерин ван хъана. Зунни вах маса ківализ катна.

Лёляди лагъуда: - Минька, гила завай туш, дидеди ваз вижевайдиз къвед вегъйтла.

Заз акъатна шехъиз клан хъана, гъя и арада чиниз мугъманар атана. Газф аялар, абурухъ чипин дидеярни галай, бубаярни.

Дидеди мугъманар къабулна, ёлка авай ківалин рак ачуна, эквер къукъурна, вирибуруз къенез атун теклифна.

Вири ёлка авай ківализ гъахъна.

Дидеди лагъуда: - Гила са-са аял зи патав ша, гъарда къугъвадай са шейни къачу, ширинлухарни.

Аялар са-сад дидедин патав физва, ада гъардаз савкъат, ёлкадилай къачуз, ширинлухарни гузва. Вири аялар рази тир.

Гила дидеди за клас ягъай ич къачуна, ахла лагъана: - Лёляни Минька, ша кван зи патав. Квекай ни и ичиниз клас яна?

Лёляди гъасытда: - Ам Минькадин кар я!

За адан киф къуна ялна: - Ам заз Лёль-кади чирай тарс я!..

Дидеди хълагъана: - Лёля за ківалин пипле акъвазарда. Ваз лагъайтла, вич-вичиз фидай паровоз гуз кланзавай. Гила а зати за гъя ич гана кланзавай гададиз багъишда.

Дидеди ам къуд ийс хънвай са гададив вугана. Ам гъасытда паровоз гъалунин эгечина.

Заз лагъайтла, пара хъел атана, жуван гъилевай затъналди а гададин гъил яна. Ада аkl гъарайна хъи, гъасытда адан диде атана акъатна, гада хажна, гъилерад къуна. Ахпа нарази яз лагъана: - Мад зун күб ківализ жуван хва галаз хъведач.

За жаваб гана: - Хъфейтла жеда, паровоз заз амукуда.

А диде зи жавабдал тажуб хъана: - Аквар гъаларай, күб гададикай къачагъ жеда.

И чавуз зи дидеди зун гъилерад къуна, жаваб хъана: - Зи хчикай аkl рапахмир! Жуван къизилдин күл газв ахлад.

А дидеди лагъана: - За гъакъ ийида. Күнин атун вергериз гъахъай мисал я.

И чавуз мад са дидеди алава хъувуна: - Зунни хъфида. Зи руш гъил кумачир нини гуниз лайихлуди туш!

И чавуз зи вах Лёляди гъарайна:

- Вавайни ви къизилдин руш газв хъфейтла жеда. А чавуз гъя гъил кумачир нини зиди жеда!

И чавуз зунни дидедин къужахдай рахана: - Квевай виридавай хъфейтла жеда. А чавуз вири ниниярни ширинлухар чаз амукуда...

Инлай вири мугъманар хъфиз эгечина. Чун тек амукуяди акур дидедай чал акътавачир. И чавуз ківализ чи буба гъахъна: - Ихтин тербияди чи аялар чурда. Заз кландач, абуру къалар акуудна, атанвай мугъманар ківайлия чукурна. Чехи хъайила, абуруз четин жеда, ялгъузвили абуру гъелеңда.

И гафарик кваз бубади, ёлкадал алай вири эквер хъадарна. Ахла буйругъяна: - Исята вири кусуда. Пакамахъ вири нинияр за къе хъфейт аялрив вахкуда...

Эхъ, аялар, а чавалай инихъ 35 ийс алатнава, мад садрани за масадаз гудай ичиниз клас яна...

Урус Чалай.
Таржума Мерд АЛИДИН

Пеш ва инсан

Абдул АШУРАГЪАЕВ, муаллим

Лугъудайвал, тъбиатда вири чин къайдада ава. Абуру гъамиша чеб-чепелай аспуни я, чеб - чипиз ухшарни. Фикир дүбзди хъун патал, мисал яз, гекъигин чна пешни инсан. Садлагъана килигайтла, абурун арада гъич са журедин ухшарни авач, амма, хъсандин фикир гайтла, чавай газф ухшамышвилер жагъуриз жеда.

Гъеле търуна амай пеш аял дидедин беденник кумай вахтуниз газф мукъва я. Абуру къведани, дульнъядиз пайда хъайила, умъур башламишзава. Пешини тарцин минже фитинзава, аялди лагъайтла, дидедин нек хъвазва. Эгер аял дидедин къужадик кіланватла, пеш хилел алканва. Абуру гъамиша хатасувал, къайгъударвал гъиссизава.

Алимри тестикъарзава хъи, набататрихни гъиссер ава: шадвилин, пашманвилин, къурхулувилин. Инсанни гъахътин гъиссерин сагъиб я эхир. Гъелбетда, гъарма вичин журеда.

Аял 2 – 3 ийс хъайила чалал акъалтава. Рахунилай гъейри адан къуѓунарни

артух жезва. Хилекай къурс хънвай пеш гарал къугъвадайла, чеб – чипих галкукъиз, ванер ийдайла, яраб пеш аялдив гекъигиз жедатла? Вучиз лугъузва къван: "Пешер къуѓувазва", "пешер раҳазза"? Къун садра пешинин далу патаз килиг. Адан юкъван дам инсандин къулан тарциз ухшар я. Адалай къерхирхъ фенвай чунар – пакван тъвалар, пакван тъваларин арадавай шукъуль гъалар хътингъур – дамарар. Инсандин беденда хъиз, пешинани гъерекат ава – акъваз тавуна, ийфди – югъди. Амма гъамишалугъ вав, вахтуналди. Дульнъяди вичиз чара авунвай вахтуналди. Ахпа? Ахпа вуч жеда къван. Гъава михъиз хъуз, тарцизи тъун гуз хъайи пеш инсан рекъизвай журеда аватзава. Тарцин кланик агадай къук жезва, хайи тарциз умъур давамариз къуват гузва.

Инсанни гъакъ я. Камаллу инсанди умъур халкъдин къуллугъда эцигзава. Кечмиш хъайидалай къулухъни адан менфятлуп крати акъалтавай неслилар тербияламишиз рехъ къалурзава. Этим Эминан, Стап Сулейманан, Хурур Тагъиран, Алибек Фатахован, Алирза Сайдован ва газф масабурун умъурри хъиз.

Фригърин школадин аялрин яратмишунар

Чирвилай

- Ктабни дафттар вахни стха ятла, аял абурун дидени буба я.
- "Къуд" татай аялдиз «вадни» къведач.
- Аялди мектебдиз къиметар ківалай тухузава.
- Ктабар хъсан дустар я: я фу тілабазавач, я дж.
- Ківале кіләйда мектебда сұзьбетни ийда.
- Класс виридан ківал ятла, күсіру къве касдин муг я.
- Аял классдин къални я, ругни, секинвални я, михъивални.
- Тарсарай катавайдан къиль эхирдай цла ақьада.
- Ктабри чин таниш аялдиз сирер ачухда.
- Чирвал къачун патал аялдиз пул вав, көлун гerek я.
- Эзберун чирвилери жазавай къадак я.
- Леэн квачир чирвилай ярғъалди дурум гудач.
- Кіләт тыйизвай аялдиз чирвал күчейри гузватла.
- Ктабды тілабазавайди вич ахъйана кіелун я.
- Ктаб сұзьбеттін гузъзүрдін гузъзүрдін тівал я.
- Ктабди гуда, тежирибди гуда – азас чирвал лугъуда.
- Аялди къаткана кіләзивай тілаби хъни ахвар агалтда.
- Чир тахъай зати аялди ктабдивай жузада.
- Квахъай чирвал ктабдай гъат хъийида.
- Къадакъламиш тавур чирвал фад квахъда.
- Чирвал я цірадач, я муркади къада.

Таб ва фитне

- Таб ва фитне цал - цлавай къуншияр я.
- Тапаррик лувар жеда, фитнедик – дувулар.
- Тапарри цукъ ахъйада, емишар къада.
- Фитнедин цукъвер чулаубар, емишар тұлкынлубар жеда.
- Таб сұньяхъ жез, фитне чиқлиз алахъда.
- Тапархъан рекъел къведач, фитнекар – меслятдал.
- Тапарри булах, фитнеди гъуль къурурда.
- Таб валарихъ къекъеда, фитне гарарихъ.
- Таб ківат жеда, фитне – ахъя.
- Табни фитне цун къушар я.
- Таб авайнай намус катда.
- Тапаррик намусдин, фитнедик инсанвилин жалгъа жеда.
- Фитнеди ақыл квадарда.
- Фитнеди къада.
- Фитнеди къада.
- Тапаррин жигъир курууди жеда.
- Тапарринди чепелукъдин умъур я.
- Фитнеди хъни тапаррихъ чулауван ранг жеда.
- Тапарри вириз вегъеда, фитнеди – гъуль.
- Тапарри къасда, фитнеди жакъвада.
- Намуссузвилин эхир тапаррин эвел я.
- Фитне чукъурдай устлар я, таб – къацурдай.
- Фитнеди чукъурдай вахтунивай эхигиз жеда.
- Тапаррихъни фитнеди гъульгъядин мез ава.
- Тапуни таб хада, фитнеди – къаб.
- Тапаррин душман гъахъльувал я.
- Фитнеди таб са тарцин емишар я.
- Таб ківачера гъатда, фитне – къунвера.
- Табни къий, фитнени – чан рикъя – рикъиз.

Дин Къуншидин ихтиярар

Аллагъ - Таалади лагъана: "Аллагъдиз ибадат ая. Адахъ галаз сад хъиз - мад садазни. Хъсанвал ая диде-бубадиз, мукъабуруз, етимиз, мугътежбуруз, къуншийриз, мукъавал аваз, авачиз хъйтланы, -юлдашдиз, рекъе авайдаз ва къу ихтиярда авайбуруз" ("Ан-Ниса", 36).

Ибн Умаралай ва Аишадилай агакъарайвал, Аллагъдин Расулди (с.а.с.) лагъана: "Жибрила заз къуншидихъ галаз хъсан рафтарвиллин патахъяк айван яргъалди насижътар гана күтъязавачир, гътта за фикирна хъи, ада ам ирсдаррин жергеда твада лагъана" (Аль-Бухари, Муслим).

Абу Зарран гафарай, "Садра Аллагъдин Расулди (с.а.с.) лагъана: "Я Абу Зарр, вуна, як ргадайла, газаф яд ягъя ва жуван къуншин къайгъу чугу" (Муслим).

Абу Гурайради агакъарайвал, садра Пайгъамбарди (с.а.с.) къевиз лагъана: "За Аллагъдал къин къазва, инанмиш жедач (тамамдиз), Аллагъдал къин къазва, инанмиш жедач!". Ада-

вай хабар къуна: "Вуж, я Аллагъдин Расул? (с.а.с.)" Ада лагъана: "А кас, нин къунши адан писвиликай хатасузвиле авачтла". (Аль-Бухари, Муслим).

Муслима гъайи и гъадисдин жуъреда лугъузтайвал, Пайгъамбарди (с.а.с.) лагъана: «Женнетдиз фидач а кас, нин къунши адан писвиликай хатасузвиле авачтла».

Аишади лагъана: "Садра за хабар къуна: "Я Аллагъдин Расул (с.а.с.), заз къве къунши ава, тимил затл авайла, абурукай низ гун лазим я?" Ада лагъана: "Нин раклар ваз мукъва ятла - гъядаз", (Аль-Бухари).

Абдуллать бин Умара агакъарайвал, Аллагъдин Расулди (с.а.с.) лагъана: "Аллагъ-Тааладин вилик виридалайн хъсан юлдашам я, вичин юлдашдихъ галаз хъсан рафтарвал нихъ аватла ва Аллагъ - Тааладин вилик виридалайн хъсан къунши ам я, вичин къуншидихъ галаз виридалайн хъсан рафтарвал нихъ аватла" (Ат-Тирмизи).

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Машгъур премиядин сагъиб

И мукъвара чи ватанэгъли, Москвадин РАН-дин директордин меслятчи, бизнес-компанийрихъ галаз къиле тухузвай проектрин координатор, Гидроэнергетикадин Международный Ассоциацийдин (ИНА) член Артур Билалович Алибегован проект Россиядин экологиядиз талукъ вини дережадин шабагъдиз - "В.И. Вернадскийдин тъварунихъ галай экологический милли премиядиз" лайхул хъана.

Артура РАН-дин экологиядин ва эволюциядин месэлэйрин институтдихъ ва "РусГидро" тешкилатдихъ галаз санал 2016-йисалай къиле тухузвай къалах Кеферпатан Осетияда яшамиш хъай Кавказдин барс (пеленг хътин ийтихи гъайван) мад иниш къучар хъувунин (арадал хуунин) месэлэдиз башихнава.

А.Алибегован ери-бине Ахъцегъ райондин Чеперин хъяръя я. Ам 1987-йисуз Украина да дидедиз хъана. Адан аял вахтар Дагъустанда акъята. Члехи классра къелзаявла, ам хизандихъ галаз Москвадиз къуч хъана ва ина мектеб, гульбъулнай МГУП (Московский госуниверситет природообустройства) күтъяньна.

Студент тир вахтунда "Россиядин ЕЭС" РАО-да тежрибадин къалахар къилиз акъуддайла, ватанэгълиди вич алақунар ва, къилинди, ашкъи - майил авай гележегдии пешекар тирди къалурна. Гъавиляй ам, вуз къутягъайвалди, "РусГидро" тешкилатдиз къалахал къабулна. Ам гъа са вахтунда аспирантурадикни эчечиная, кандидатвиллин диссертациядин винел къалахиз эчечиная.

"РусГидро" тешкилатда къалахадив эчечай Артур Россиядин вири чкайра цийи ГЭС-ар эцигуниз талукъ социальный ва экологический месэлэйр гъялун патал рекъе туну. Жавабдарвални пешекарвал истемишавай везифа-яр цийиз къалахал атай жегъил патал алақунар ахтармишунин имтигъанриз элкъвена. Аквазайвал, ватанэгълидий хиве авай къалахар хъсандин бажармишиз алақъана. Ада Якутияда ГЭС эцигуниз талукъ проектдин, Красноярский крайда энерго-металлургический тешкилат арадал гъунин, Волгадал алај Чебоксарский ГЭС-дин цин гъамбарханадин дережа хажжунин, Бурейский, Усть-Среднеканский (Дальний

Восток) ва маса ГЭС-ар эцигунин къалахра иштиракна. Дагъустан Республикадин Гоцатлдин, Амурский областдин Нижне-Бурейский ГЭС-ар эцигунин карда Артур Билаловича гъа сифтидилай агалкъуралди ишлемишиз вахкудалди къалахна.

2013-йисуз чи ватанэгълидиз ООН-диз гидроэнергетикадин хилез регъбервал гун патал къалахал атун теклифна. Машгъур тешкилатда ада экологиядинни энергетикадин рекъяя цууралди улквейра лап хъсан проектрин тежриба чирна. Дуньядин дережада пешедин рекъяя тежриба къватлайдалай къулухъ Артур Алибегова "Сборник инновационных решений по сохранению биоразнообразия для гидроэнергетики" тъвар алай ктаб чадай акъудна. И ктаб гидроэнергетикада тежрибадин къалахрикий "РусГидро" менфят къачунин карда лап хъсанди яз гъисабзана.

2014-йисалай ада, ГЭС-ар эцигдайла, тъбият хъялнин рекъяя хъсан чешнен-яр къалурай "Бурейский компромисс" проектдиз регъбервал гана.

2017-йисуз Артура мад са важиблу кардик къиль кутуна: цин гъамбарханаяр ацайла, гъайванар хъдай ва абур гульчивилик кутадай серенжемар тешкилина. Ада вичини са шумуд сеферда ацанвай цин гъамбарханайриз аватай гъайванар къутармишна. И проектни 2017-йисан лап хъсанбурукай яз гъисабана.

Менфягту крарик къиль кутазвай ва абур мукъудивди максаддив агакъар-

завай пешекар датлана гъерекатдик ква. ООН-да вичин везифаир къилиз акъуддай вахтунда ада Волгоградский областдин Волго-Ахтубинский вацларин яд алахъдай къерхарни гульгъуна хтунин къалахар тешкилна. 2017-йисуз проект агалкъуралди къилиз акъуддайлай къулухъ 2018-йисалай Артура Москвада РАН-да къалахиз эчечиная.

Ватанэгълиди къилиз акъудай энергетикадин хилез талукъ имиджинни тежрибадин къалахриз пешекаррин гельенш къатари фикир гана. Къилди къачуртла, Артура вичин амадагрихъ-пешекаррихъ галаз санал электроэнергиядин гидро-ракынин генерациядин концепция түккүлурна. И къалахрай Артур "Гидроэнергетикадин лап хъсан алым" тъварциз лайхул хъана. Адан илимдинни тежрибадин къалахрикий "РусГидро" тешкилатди тежрибада менфят къачуз эчечиная.

Алай ийисуз Артуран команда Россиядин Минэнергодин конкурсдин гъалиби хъана. Ватанэгълиди алай вахтунда электроэнергетика мягъкем камаралди вилик тухунин ва экологиядин месэлэйрээз талукъ са жерге илимрин къалахар гъиле къунна.

Артур Алибегов ватанпересвилин руть авай къеъял я. Дагъустандиз ам гъар ийисуз хъвезва. Мергъяматлувилин "ЛЕКИ" фондунин векилрикай сад я. Ватанэгълиди Дагъустанда Самур вацнин ахтармишна, адан мумкинвилер чирна. Самурдин артезианский цин месэла чирнални хъсан пешекар Артур Алибегов желбна, ада и проектдин нетижада экологиядин жигъетдай арадал къведай хаталувилериз талукъ къарар гъазурна. Лезги халкъдин общественный узмурда Артура маса ватанэгълийрихъ галаз санал Лезгинцеврин хизандин ирсиниз талукъ месэлэйрээн, Махачкала памятник эцигунин каракъалттарунизни фикир гузва.

Бажарагъту пешекар 2030-йисал къван энергетика вилик тухунин лап хъсан гъалар виликамаз тайнарунин конкурсда гъалиб хънай Минэнергоди, электроэнергетика вилик тухунник пай кутунаи "РусГидро" грамотайралди къейдна. Чухсагъулдин чаар, гъурметдин грамотаяр адахъ мадни газаф ава.

Къуй адахъ гележегдани анжак агалкъунар хъурай!

Квезд чидани?

Тарарикай итижлу делилар

Алай вахтунда 38 миллион квадратный метр къван Чилин майданар тамари къунна. Амма и рекъем къвердавай агъуз аватзана.

Дуньяда виридалайни гзаф тамар авай улкве Финляндия я. Анин 70 процент тамари къунна.

Великобритания виридалайни тимил тарар авай улкве я (анжак 6 процент).

Дуньяда виридалайни къакъан тар секвойя я.

Чилел гъар ийисуз тахминан 95-97 миллион къван тарар тимил жезва.

Дуньяда

Мад давамарна

Евросоюзди Россиядиз акси санкция мад ругуд вацран муддатда давамар хъувунва. Идакай Европейский Советдин сайтда малумарнава. Сергъят эцигнавай серенжемрин муддат 2019-йисан 31-январдиз күтъягъ хъун лазим тир.

Ихтиин къарап къабулун Франциядин президент Э.Макрона ва Германиядин канцлер А.Меркела 13-декабрдиз къиле фейи саммитдал Евросоветдиз гайи гъахъ-гъисабрихъ галаз алақъалу я. Абурун фикирдади, Минскдин икърар къилиз акъудунин карда вилик фенвайса карни авач. "Гъавиляй Россиядиз талукъ яз экономикадин санкцийрин муддат артухар хъувунин гъакъиндай къарап къабулнава", - хъвенва малуматда.

Экономикадин санкцийрин муддат идалай вилик 28-иондади артухар хъувунай. Идан се бебрий сад гуя Минскдин икърарап Россияди лазим дөрежада къилиз акъуд тавунихъ галаз алақъалу авунва.

Виридалайни заланди

Дуньяда виридалайни залан инсан тир Хуан Франкоди фадлай рикле авай вичин мурод къилиз акъудна - ам масадан къумек гала-чиз къекъевз эчечиная. Идакай The Mirror чешмеди хабар гузва.

Мексикада яшамиш жезвай и жегъил итимдин заланвал 2016-йисуз 594 килограмм тир. А ийисан декабрдиз, дуньяда виридалайни залан инсан яз, ам Гиннессан рекордрин ктабдик кутуна. А члавайлий инихъ 33 ийисан яшда авай Франкодин хук гъвеччи авунин къве операция къилиз акъудна. Сифтеъян операцияди адан хук 75 процентдин гъвеччи авуна. Тайнарнавай пегъриз хъналди, адалай вичин заланвал 294 килограммдин къезилариз алақъалы. Ам дери хъувунин мураддалди азарханада махсус месерни тайнарнавай.

"Завай гила мад къекъевз жезва - гъа им я зун патал важиблуди. Азарханадилай гъейри, ругуд ийисуз зун къвалия санихъни фенач. Къвед, гътта пуд кам къачунни зун патал са агалкъун я", - ихтилатна Франкоди.

Духтурин фикирдади, къве ийисан къене ам мад 200 килограммдин къезил хъжеда. Гила Франкоди вичин вилик цийи рекорд тайнарунин макъсад эцигнава - виридалайни гзаф заланвал (килограмм) гадарунин жигъетдай дуньядада сад лагъайди хъун.

Фикирар чирна

Белоруссиядин агъалийри "ВКонтакте" соцсетдин чинриз чин улкве Россиядик кутуунин гъакъиндай инсанривай фикирар чирун патал хабарар къунин чаар раижна. Идакай UDF.by чешмеди хабар гузва.

Соцсетда сесер гунин къалах Белоруссиядин са шумуд шегъердин къватларип къилиз акъудзана. Сетда авай Белоруссиядин агъалийрикай гзафбуру чин улкве Россиядик акахъуниз аксивал къалурна. Виридалайни гзаф Витебск шегъердай сесер гайбуру разивал къалурна.

14-декабрдиз Белоруссиядин президент А.Лукашенко мадлумарна хъи, адан улкве Россиядик садрани аххакъада.

Улкведай экъечзава

Украинадин халкъдикай 20 процент къалахиз маса улквейриз фенва. Идакай анин социальный политикидин министр А.Ревади "112 Украина" телеканалда малумарна.

Адан гафарай, къецепатан улквейра гъамишалугъ яз Украинадин 3,2 миллион агъалиди къалахаза, 7-9 миллион къван инсанар вахтундади къалахиз фенва. Украинадин статистикадин госкуллугъдин 2018-йисан делилралди, и улкведа 42,198 миллион агъали ава. 20 процент украинвияр улкведай экъечиная.

Министри къеъд авурвал, маса чайриз фенвай агъалийрикай гзафбуру (2 миллион) Польша-да къалахаза. Официальный къайдада абурукай анжак са пай къалахал къабулнава.

Апрелдин вацра малумарнай хъи, Россияда яшамиш жезвай украинвирин къадар 3 миллионыдилайни алатнава.

Чин гъазурайди - Куругъули ФЕРЗАЛИЕВ

понедельник, 31 декабря**РГВК**

- 06.45** «Заряжайся!» 6+
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
08.05 X/ф «Чук и Гек» 12+
09.00 «Годекан» 12+
09.25 Д/ф «Хрустальный мир. Путешествие к Деду Морозу» 12+
09.55 X/ф «Новогоднее похищение» 12+
13.30 Спектакль Центрального академического театра Российской армии «Царь Фудор Иоаннович» 12+
16.30 Время новостей Дагестана. Итоги
17.40 Маленький концерт 12+
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил

- 19.30** Время новостей Дагестана, Итоги
20.40 «Мир сквозь танец» Совместный концерт ансамбля танца Дагестана «Лезгинка» и ансамбля народного танца Адыгеи «Нальмес» 12+
23.45 Новогоднее поздравление Главы РД В. Васильева 12+
23.55 Новогоднее обращение Президента РФ В. Путина 12+
00.00 «Новогодняя Полифония» 12+
03.00 Передача на табасаранском языке «Мил

- 03.35** X/ф «Новогоднее похищение» 12+

ПЕРВЫЙ

- 06.00** «Новогодний календарь».
07.00 «Первый Скорый».
08.30 «Большая разница». Новогодний выпуск.
10.00 Новости.
10.15 «Главный новогодний концерт».
12.00 X/ф «Золушка».
13.25 X/ф «Девчата».
15.00 X/ф «Бриллиантовая рука».
16.35 X/ф «Джентльмены удачи».
23.55 Новогоднее обращение Президента РФ В. Путина 12+
00.00 «Новогодняя Полифония» 12+
03.00 Передача на табасаранском языке «Мил

- 03.35** X/ф «Новогоднее похищение» 12+

РОССИЯ 1

- 05.45** X/ф «Школа для толстушек».
09.15 «Лучшие песни». Праздничный концерт.
11.15 Комедия «Карнавальная ночь».
12.40 X/ф «Москва слезам не верит».
14.00 «Вести».
14.20 X/ф «Москва слезам не верит».
15.50 «Короли смеха».
17.40 Муз. фильм «Золушка».
19.30 Комедия «Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика».
20.50 Комедия «Иван Васильевич меняет профессию».
23.00 Новогодняя ночь на Первом.
23.55 Новогоднее обращение Президента РФ В. В. Путина.
00.00 Новогодняя ночь на Первом.

НТВ

- 06.20** Т/с «Улицы разбитых фонарей».
07.10 X/ф «Приходи на меня посмотреть».
11.15 Комедия «Карнавальная ночь».
12.40 X/ф «Москва слезам не верит».
14.00 «Сегодня».
14.20 X/ф «Приходи на меня посмотреть».
19.25 «Едим дома». Новогодний выпуск.
10.00 «Сегодня».
10.20 «Еда живая и мертвая». Новогодний выпуск.
11.10 «Дачный ответ». Новогодний выпуск.
12.15 Комедия «Афоня».
14.00 «Все звезды в Новый год».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
17.20 Комедия «Первый парень на деревне».
21.45 Детектив «Новогодний пес».
23.45 «Новогодний Квартиник».
00.00 Новогоднее обращение Президента РФ

ДОМАШНИЙ

- 06.30** «Домашняя кухня».
07.30 «6 кадров».
07.40 X/ф «Двенадцать месяцев».
10.45 Комедия «По семейным обстоятельствам».
13.35 Мелодрама «Клянусь любить тебя вечно».
17.45 Комедия «Новогодний папа».
19.50 Д/с «Предсказания: 2019».
23.55 «Новогоднее обращение Президента РФ В. В. Путина».
00.05 «Дискотека 80-х».
00.30 Д/с «Предсказания: 2019».
03.10 Д/с «Предсказания: 2019».
06.00 «Домашняя кухня».
23.35 Новый год

ТВ-ЦЕНТР

- 08.20** X/ф «Гусарская баллада».
09.55 Д/ф «Татьяна Шмыга. Королева жила среди нас».
10.40 «Короли эпизода. Фаина Раневская».
11.30 «События».
11.45 Д/ф «Георгий Вицин. Не надо смеяться».
12.25 Д/ф «Юрий Никулин. Я не трусь, но я боюсь!».
13.10 X/ф «Неподдающиеся».
14.30 X/ф «Ширли-Мирли».
16.50 Комедия «Мужчина в моей голове».
18.50 «Новый год с доставкой на дом».
20.30 X/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки».
21.35 X/ф «Морозко».
23.00 Новый год в прямом эфире.
23.30 Новогоднее поздравление эфира Москвы
23.35 Новый год

ЗВЕЗДА

- 06.05** Д/с «Жизнь в СССР от А до Я».
09.30 Т/с «Бабий Бунт, или Война в Новоселково».
20.25 Художественный фильм «Овечка Долли была злая и рано умерла».
22.20 Концерт группы «Секрет».
23.50 Новогоднее обращение Президента РФ В. В. Путина.
00.00 «Новая звезда». Лучшее.
02.05 Художественный фильм «Летучая мышь».
04.20 Художественный фильм «В добрый час!».

вторник, 1 января**РГВК**

- 07.00** «Заряжайся!» 6+
07.10 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.55 «Заряжайся!» 6+
08.05 Мультифильм 0+
08.30 Д/ф «Хрустальный мир. Путешествие к Антарктиде» 1 с. 6+
09.00 «Мир сквозь танец» Совместный концерт ансамблей танца Дагестана «Лезгинка» и ансамбль народного танца Адыгеи «Нальмес» 12+
11.30 X/ф «Чародеи» 12+
14.20 «Новогодняя Полифония» 12+
17.40 Балет «Людвиг Ван Бетховен. К бессмертной возлюбленной» 12+
18.45 Передача на табасаранском языке «Альчи ва ағылу» 12+

- 19.30** «Блиц-опрос» со звездами 12+
19.45 Концерт Государственного Академического Северного русского народного хора г. Архангельска «Привезжайте к нам на Север» 12+
22.10 X/ф «Сказание о храбром Хочбаре» 12+
00.00 «Лучшее на РТВК» Д/ф «Дагестан, какой он есть» 12+
01.00 Передача на лакском языке «Альчи ва ағылу» 12+
01.35 X/ф «Высокий блондин в черном ботинке» 16+
03.15 «Мир сквозь танец» Совместный концерт ансамблей танца «Лезгинка» и «Алан» 12+
05.10 Передача на лакском языке «Альчи ва ағылу» 12+
05.15 «Контрольн. закупка».

ПЕРВЫЙ

- 06.00** Новый год на Первом.
07.10 X/ф «Девчата».
08.45 X/ф «Ирония судьбы, или С легким паром!»
10.00 Новости.
10.10 X/ф «Ирония судьбы, или С легким паром!»
12.00 Новости.
12.15 X/ф «Бриллиантовая рука».
22.10 X/ф «Сказание о храбром Хочбаре» 12+
00.00 «Лучшее на РТВК» Д/ф «Дагестан, какой он есть» 12+
01.00 Передача на лакском языке «Альчи ва ағылу» 12+
01.35 X/ф «Высокий блондин в черном ботинке» 16+
03.15 «Мир сквозь танец» Совместный концерт ансамблей танца «Лезгинка» и «Алан» 12+
05.10 Передача на лакском языке «Альчи ва ағылу» 12+
05.15 «Контрольн. закупка».

РОССИЯ 1

- 05.45** Комедия «Доярка из Хасапетовки».
09.05 Муз. фильм «Золушка».
11.05 Комедия «Карнавальная ночь».
12.30 Комедия «Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика».
13.50 X/ф «Джентльмены удачи».
14.00 «Вести».
14.20 «Песня года».
17.10 «Лучше всех!» Новогодний выпуск.
20.00 «Голос. Перезагрузка». Финал.
22.00 «Клуб Веселых и Находчивых». Высшая лига. Финал.
00.40 «Первый дом».
02.10 Комедия «Ночь в музее 2».
03.50 X/ф «Джентльмены предпочитают блондинок».
05.15 «Контрольн. закупка».

НТВ

- 04.50** Детектив «Аргентина».
08.35 X/ф «Сирота казанская».
10.10 Т/с «Пес».
11.00 «Зарядись удачей!»
12.05 Т/с «Пес».
13.35 Детектив «Новогодний пес».
15.30 «Новогодний миллиард».
17.00 «Центральное телевидение».
19.10 Комедия «Однажды в Америке, или Чисто русская сказка».
21.00 «Самое смешное». Новогодний концерт М. Задорнова.
23.15 «Руки вверх!» Лучшее за 20 лет».
01.40 Комедия «В зоне доступа любви».
00.10 X/ф «Супербобровы».
01.55 «Юмор года».

ДОМАШНИЙ

- 06.30** «Домашняя кухня».
07.00 «6 кадров».
07.55 Мелодрама «Зита и Гита».
10.50 Мелодрама «Моя мама - Снегурочка».
12.35 Мелодрама «Тариф на любовь».
14.15 Мелодрама «Колье для Снежной Бабы».
16.05 «6 кадров».
19.00 Комедия «Когда папа Дед Мороз».
22.35 Д/с «Предсказания: 2019».
23.40 X/ф «Граф Монте-Кристо».
19.40 X/ф «Артистка».
21.20 «Приют комедиантов».
23.00 Д/ф «Г. Хазанов. Лицо под маской».
23.45 Д/ф «От Шурика до Шарикова. Заложники одной роли».

ТВ-ЦЕНТР

- 05.00** X/ф «Сестра его дворецкого».
06.35 X/ф «Золушка».
07.50 Д/ф «Новый год в советском кино».
08.30 Д/ф «Сергей Захаров. Я не жалею ни о чем».
09.25 Д/ф «Юрий Гагарев. Обладатель».
10.20 Д/ф «Польские красавицы. Кино с акцентом».
11.15 X/ф «Моя звезда».
14.30 «События».
14.45 «Анекдот под шубой».
15.40 «Юмор зимнего периода».
16.35 X/ф «Граф Монте-Кристо».
19.40 X/ф «Артистка».
21.20 «Приют комедиантов».
23.00 Д/ф «Г. Хазанов. Лицо под маской».
23.45 Д/ф «От Шурика до Шарикова. Заложники одной роли».

ЗВЕЗДА

- 06.15** Художественный фильм «Снегурочку вызывали?»
07.20 Т/с «Бабий Бунт, или Война в Новоселково».
18.15 Художественный фильм «Сверстницы».
19.40 Художественный фильм «Покровские ворота».
22.00 Художественный фильм «Овечка Долли была злая и рано умерла».
23.55 Художественный фильм «Зеленый фургон».
02.20 Художественный фильм «Небесные ласточки».
04.35 Художественный фильм «Госпожа Метелица».

среда, 2 января**РГВК**

- 07.00** «Заряжайся!» 6+
07.10 Передача на лакском языке «Альчи ва ағылу» 12+
07.55 «Заряжайся!» 6+
08.05 Мультифильм 0+
08.30 Д/ф «Хрустальный мир. Путешествие к Антарктиде» 2 с. 6+
09.00 Концерт Государственного Академического Северного русского народного хора г. Архангельска «Привезжайте к нам на Север» 12+
11.30 X/ф «Сказание о храбром Хочбаре» 12+
13.20 «Лучшее на РТВК» Д/ф «Дагестан, какой он есть» 12+
14.20 «Новогодний огонек в Вейнерском саду» 12+

- 16.10** X/ф «Старший сын»
18.30 «Специальный репортаж» 12+
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» 12+
19.30 «Специальный репортаж» 12+
19.45 «Мир сквозь танец» Совместный концерт ансамблей танца «Лезгинка» и «Донбасс» 12+
22.00 X/ф «Гайна рукописного Корана» 12+
23.45 «Специальный репортаж» 12+
00.00 Концерт «Новогодний серпантин» 12+
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» 12+
01.35 X/ф «Искатели приключений» 16+
03.25 «Мир сквозь танец»
05.20 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» 12+
05.45 «Контрольн. закупка».

ПЕРВЫЙ

пятница, 4 января

РГВК

07.00 «Заряжайся!» 6+
 07.10 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманги» 12+
 07.55 «Заряжайся!» 6+
 08.05 Мультфильмы 0+
 08.40 X/f «Одиннадцать старых друзей Оушена» 16+
 11.05 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Махачкала» 12+
 11.25 «Пятничная проповедь» Прямая трансляция с центральной Джу-ма-мечети г. Махачкала
 11.55 X/f «Охрелье для моей любимой» 12+
 13.25 Концерт Хиринду-Сифи Султановой «Нет песни без тебя» 12+

14.30 Детский телеспектакль «Приключения мушкетеров» 6+
 15.10 Опера «Паяцы» 12+
 17.00 X/f «Новогодние приключения Маши и Вити» 6+
 17.15 Фестиваль «Горцы 2018» «Поэзия народного костюма» 12+
 18.45 Передача на кумыкском языке «Замангар гете, халкъ гетмес» 12+
 19.30 Время новостей Дагестана
 19.45 «Специальный репортаж» 12+
 20.00 Концерт Селима Алахверова 12+
 22.30 Время новостей Дагестана
 22.45 «Спец.репортаж»
 23.00 X/f «Тучи покидают небо» 12+
 00.30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

06.00 Новости.
 06.10 Телеигра "Угадай мелодию".
 07.00 X/f "Золотые рога".
 08.20 X/f "Старик Хоттабыч".
 10.00 Новости.
 10.15 "Видели видео?"
 11.10 "Наедине со всеми".
 12.00 Новости.
 12.15 T/c "Старушки в бегах".
 14.15 "Вячеслав Добринин. Мир не прост, совсем не прост..."
 15.10 "Достояние Республики"
 17.00 "Угадай мелодию".
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 "Кто хочет стать миллионером?"
 19.45 "Сегодня вечером".
 20.00 "Время".
 21.20 "Сегодня вечером".
 23.00 "Самые, самые, самые".
 23.55 X/f "Бриджит Джонс 3". (18+).

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45
Местное время.
Вести-Дагестан
 05.00 T/c "Доярка из Хасапетовки. Вызов судьбы".
 08.45 T/c "Голубка".
 11.00 "Вести".
 11.20 "Вести". Местное время.
 11.40 "Новая волна". Лучшее.
 13.20 T/c "Уйти, чтобы вернуться".
 17.00 "Вести".
 17.20 "Вести". Местное время.
 17.40 "Мастер смеха".
 19.00 "Сегодня".
 19.20 T/c "Пес".
 23.20 Концерт Владимир Пресняков. 50%.
 21.00 T/c "Родина".
 23.50 T/c "Ликвидация".

НТВ

05.05 "Еда живая и мертвава".
 06.00 Комедия "В зоне доступа любви".
 08.00 "Сегодня".
 08.20 Художественный фильм "Пираты XX века".
 10.00 "Сегодня".
 10.20 Художественный фильм "Шерлок Холмс и доктор Ватсон".
 16.00 "Сегодня".
 16.15 Художественный фильм "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона".
 17.30 T/c "Пес".
 19.00 "Сегодня".
 19.20 T/c "Пес".
 02.30 "Дачный ответ".
 03.35 Комедия "День Додо".

ДОМАШНИЙ

06.30 "Домашняя кухня". (16+).
 07.00 "6 кадров". (16+).
 07.30 X/f "Гордость и предубеждение". (США). (16+).
 13.50 Комедия "Новогодний рейс". (16+).
 18.00 "6 кадров". (16+).
 19.00 Мелодрама "Своя правда". (16+).
 23.00 D/c "Предсказания: 2019". (16+).
 00.00 "6 кадров". (16+).
 00.30 Мелодрама "Любимый радж". (Индия). (16+).
 03.05 D/f "Наш Новый год. Лихие девяностые". (16+).
 23.25 D/f "Рудольф Нуриев. Неукротимый гений".
 00.20 D/f "В моей смерти прощу винить...".
 01.10 D/f "Сергей Гармаш".

ТВ-ЦЕНТР

07.05 X/f "Железная маска".
 09.40 D/f "Шурanova и Хочинский. Леди и бродяга".
 10.35 Художественный фильм "Артистка".
 12.35 "Мой герой. Евгения Доброловская".
 13.20 "Михаил Евдокимов. Отважись, худая жизнью".
 14.30 "События".
 14.45 Детектив "Женская логика 3".
 16.55 "Естественный отбор".
 17.45 Детектив "Племянка".
 21.15 "События".
 21.30 X/f "Любовь по-японски".
 23.25 D/f "Рудольф Нуриев. Неукротимый гений".
 00.20 D/f "В моей смерти прощу винить...".
 01.10 D/f "Сергей Гармаш".

ЗВЕЗДА

06.30 X/f "Зеленый фургон".
 09.00 Новости дня.
 09.15 X/f "Зеленый фургон".
 09.45 "Код доступа".
 10.35 "Код доступа".
 11.20 "Код доступа".
 12.10 "Код доступа".
 13.00 Новости дня.
 13.15 "Код доступа".
 14.45 "Код доступа".
 15.35 "Код доступа".
 16.25 "Код доступа".
 17.10 "Код доступа".
 18.00 Новости дня.
 18.15 "Код доступа".
 19.00 "Код доступа".
 19.55 "Код доступа".
 20.40 "Код доступа".
 21.30 Всероссийский военный конкурс "Новая Звезда" 2019. Финал.
 23.00 X/f "Клуб самоубийц или Приключения титулованной особы".

суббота, 5 января

РГВК

07.00 Передача на кумыкском языке «Замангар гете, халкъ гетмес» 12+
 07.45 Мультфильмы 0+
 08.30 «Годекан» 12+
 09.00 X/f «Тучи покидают небо» 12+
 10.50 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Паранг» 12+
 11.20 «Мой малыш» 12+
 11.50 Мультфильмы 0+
 12.00 «Галерея вкусов» 12+
 12.50 X/f «Не сошлись характерами» 16+
 14.20 Спектакль Центрального академического театра Российской армии «Царь Фидор Иоаннович» 12+
 17.20 Дагестанско кино. X/f «Чегери» 12+
 18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар в инсанар» 12+

19.30 Время новостей Дагестана
 19.45 «Новогодняя «Полифония» 12+
 22.30 Время новостей Дагестана
 22.45 «Новогодняя «Полифония» 12+
 01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар в инсанар» 12+
 01.35 «Мой малыш» 6+
 02.00 X/f «Моя прекрасная леди» 16+
 04.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар в инсанар» 12+
 05.20 D/f «Паранг» 12+

ПЕРВЫЙ

06.00 Новости.
 06.10 "Угадай мелодию".
 07.00 X/f "Огонь, вода и... медные трубы".
 08.30 "Особенности национальной охоты в зимний период".
 10.00 Новости.
 10.15 "Видели видео?"
 11.10 "Наедине со всеми".
 12.45 «Новогодняя «Полифония» 12+
 13.40 X/f «Гига, Ангел, Снежок и другие» 12+
 00.30 Время новостей Дагестана
 00.45 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Гуниб» 12+
 01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар в инсанар» 12+
 01.35 «Мой малыш» 6+
 02.00 X/f «Моя прекрасная леди» 16+
 04.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар в инсанар» 12+
 05.20 D/f «Паранг» 12+

РОССИЯ 1

11.20 **Местное время.**
Вести-Дагестан
 17.20 **Местное время.**
Вести-Дагестан
 20.40 **Местное время.**
Вести-Дагестан
 05.00 T/c "Доярка из Хасапетовки 3".
 11.00 "Вести".
 11.20 "Вести". Местное время.
 11.40 "Новая волна". Лучшее.
 13.20 T/c "Уйти, чтобы вернуться".
 17.00 "Вести".
 17.20 "Вести". Местное время.
 17.40 "Привет, Андрей!"
 20.00 "Вести".
 20.40 "Вести". Местное время.
 23.55 Комедия "Виктор".
 01.45 Комедия "Любовное гнездышко".

НТВ

05.05 Чудо техники.
 06.00 Комедия "Алмаз в шоколаде".
 08.00 "Сегодня".
 08.20 "Зарядись удачей!".
 09.25 "Их нравы".
 10.00 "Сегодня".
 10.20 Художественный фильм "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона".
 16.00 "Сегодня".
 16.15 Художественный фильм "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона".
 17.00 T/c "Пес".
 19.00 "Сегодня".
 19.20 T/c "Пес".
 01.35 "Поедем, поедим!"
 02.05 Детектив "Гений".

ДОМАШНИЙ

06.30 "Домашняя кухня". (16+).
 07.00 "6 кадров". (16+).
 07.30 D/c "Предсказания: 2019". (16+).
 08.30 Мелодрама "Возвращение в Эдем". (16+).
 13.55 Мелодрама "Жена с того света". (16+).
 18.00 "6 кадров". (16+).
 19.00 Мелодрама "Кровь не вода" (Россия - Украйна). (16+).
 22.30 D/c "Предсказания: 2019". (16+).
 00.30 Мелодрама "Ганг, твои воды замутились". (Индия). (16+).
 04.00 D/c "Звездный Новый год". (16+).
 06.00 "Домашняя кухня". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 X/f "Любовь по-японски".
 07.35 X/f "Черный тюльпан".
 09.50 D/f "Игорь Старыгин. Последняя дузль".
 10.40 X/f "За витриной универмага".
 12.30 "Мой герой. Максим Аверин".
 13.20 "Лион Измайллов. Курам на смею".
 14.30 "События".
 14.45 Детектив "Женская логика 4".
 16.50 "Естественный отбор".
 17.40 Детектив "Вторая первая любовь".
 21.35 "События".
 21.50 X/f "Все о его бывшей".
 23.55 D/f "Алексей Толстой. никто не знает проводы".
 00.50 D/f "Роковые влечения. Жизнь без тормозов".
 01.30 D/f "Семен Альтов".

ЗВЕЗДА

06.10 X/f "12 стульев".
 09.00 Новости дня.
 09.15 X/f "12 стульев".
 09.45 "Скрытые угрозы".
 10.35 "Скрытые угрозы".
 11.20 "Скрытые угрозы".
 12.05 "Скрытые угрозы".
 13.00 Новости дня.
 13.15 "Скрытые угрозы".
 14.00 "Скрытые угрозы".
 14.50 "Скрытые угрозы".
 15.35 "Скрытые угрозы".
 16.25 "Скрытые угрозы".
 17.10 "Скрытые угрозы".
 18.00 Новости дня.
 18.15 "Скрытые угрозы".
 19.00 "Скрытые угрозы".
 19.55 "Скрытые угрозы".
 20.40 "Скрытые угрозы".
 21.30 X/f "Золотая мина".
 00.15 X/f "Соломенная шляпка".
 02.55 X/f "Шофер поневоле".
 04.35 X/f "Чук и Гек".
 05.20 D/f "Новый Год на войне".

воскресенье, 6 января

РГВК

07.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар в инсанар» 12+
 07.45 Мультфильмы 0+
 08.00 «Мой малыш» 12+
 08.30 X/f «Гига, Ангел, Снежок и другие» 12+
 09.30 «Новогодняя «Полифония» 12+
 12.45 «Здравствуй, мир!» 6+
 13.10 «Маленький концерт» 6+
 14.20 X/f «Собачье сердце» 16+
 16.50 Музыкально-драматическая постановка Дагестанского театра оперы и балета «Хочбар» 12+
 17.45 «Человек и право» 12+
 18.55 Детский телеспектакль

такль «Приключения мушкетеров» 6+
 19.30 Время новостей Дагестана
 19.45 «Специальный репортаж» 12+
 20.00 X/f «Годекан» 12+
 20.20 «Служба Родине» 16+
 20.55 Новогодний огонек в «Вейнерском саду» 12+
 22.30 Время новостей Дагестана
 22.45 «Специальный репортаж» 12+
 23.00 D/f «Истоки вечных традиций» 12+
 23.20 X/f «Князь мира сего» 16+
 02.40 Музыкально-драматическая постановка Дагестанского театра оперы и балета «Хочбар» 12+
 21.20 «Сегодня вечером». 23.00 Рождество Христово.
 21.20 «Сегодня вечером». Рождество Христово.
 21.20 «Сегодня вечером». Рождество Христово.
 21.20 «Сегодня вечером». Рождество Христово.

ПЕРВЫЙ

06.00 Новости.
 06.10 Новогодний Ералаш 06.35 X/f "Финист - Ясный Сокол".
 08.00 Комедия "Француз".
 19.45 «Специальный репортаж» 12+
 20.00 X/f «Годекан» 12+
 20.20 «Служба Родине» 16+
 20.55 Новогодний огонек в «Вейнерском саду» 12+
 22.30 Время новостей Дагестана
 22.45 «Специальный репортаж» 12+
 23.00 D/f «Истоки вечных традиций» 12+
 23.20 X/f «Князь мира сего» 16+
 02.40 Музыкально-драматическая постановка Дагестанского театра оперы и балета «Хочбар» 12+
 21.20 «Сегодня вечером». 23.00 Рождество Христово.
 21.20 «Сегодня вечером». Рождество Христово.
 21.20 «Сегодня вечером». Рождество Христово.
 21.20 «Сегодня вечером». Рождество Христово.

РОССИЯ 1

11.20 **Местное время.**
Вести-Дагестан
 17.20 **Местное время.**
Вести-Дагест

Лезги хурер

Махачкъаладай Мичегъиз 4 сятдин (262 км) рехъ ава. Хуър Ахцегърин циргъина авай дагъларин Гелмец'рин рагъэкъечдай патан гүнедик - Мукъмин вац! Кылан вац'ук (Ахцегъ вац!) акахъзва чкадал экъя хъанва. Мичегъар гъульелай 1250 метрдин къакъанда ава.

Мичегърин хуъре тариҳдин надир памътникар, Кавказдин дяведин женгер къиле фейи майдан ава. Девлетлу культура, тариҳ, зияратар авайвиллях хуъруз неинки Россияид, гъакъ къецепатан ульквейрайни зияратчияр, сиягъатчияр, туристар къевезва, гъакъ хъи, абуруз ина рикъин динжвал жагъизва.

хана, ам жемятдин вахкана. Гъар йисуз, 26-августдин хуъръунвияр чин аялар, хизанар галаз Россияидин къуд пипъяй иниз зијратдал ва ял ягъиз хквезва. 2018-йисуз хайи ерийив агат хъувунин 20 йисан юбилей къейдна.

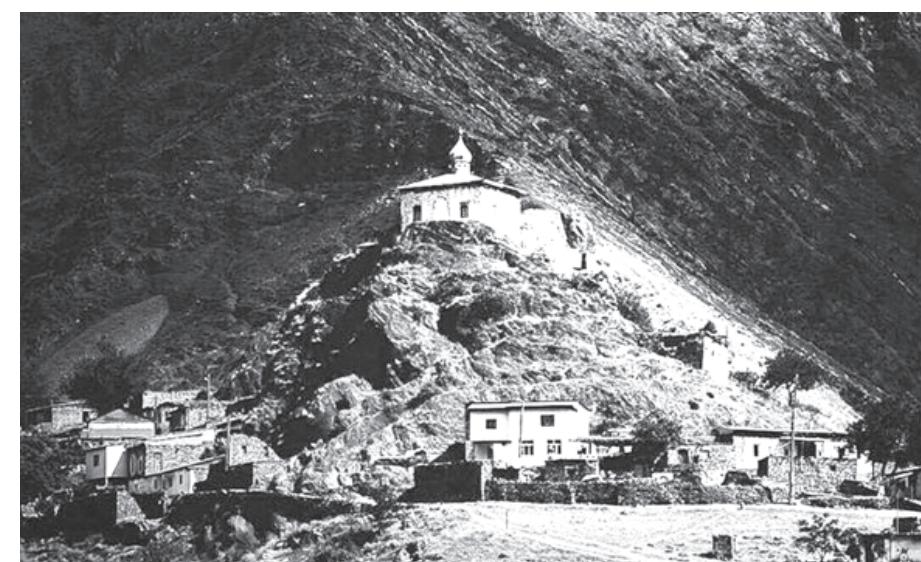
Мичегърин хуъръун тариҳ тамамвиледи чириз хъанвач. Адан тариҳдин хейлин краий къил акъудунин везифа пешекаррин вилик акъвазнава. Зи чехи буба малла Рагъиман сивяй ван хъайвал, советрин девирда чи къвалис, дагълух чкайрин гъашаратрик малуматар къватиз, алимар - биологар атанай, абуру хуърун къаншарда, сурарин патав палаткаյр янай. Экуй-

хурерай иниз инсанар къведай ва суддин къарап чиран патал учирда акъваздай. Со-ветрин девирда Мукъмин вац'уз - Камин, гъуънлайни Камин-чай - цийи тъварар гана. Кылан вац'укайни Ахцегъ-чай хъана. А девирда чи тарих ва адакай амай зат'ар лап векъидаказ тергунив эгчина. Амма халкъди тъварар - чи ата - бубайри гайibur ишлемишава. Вучиз лагъайта, Мукъмин вац'уз и тъвар мумъинри гъилер чуъхун къаччурвилях гайди я. Халкъди къени и цикай менфят къачузва. Им ціразвай живеринни муркъларин яд я. Чаз чи тарих хъсандиз чизва. Ам чуриз, адаz күр гуз тада.

Винидихъ лагъанвайвал, исята 29 къвал авай гъвечи хуър мукъвал гележегда этнографиядинни туристилип объектдиз элкъурдай ниятар ава. Ина туристар патал дагъвийрин виликан жуъредин къвалер эхцигна, тъухкъуър хъувун план-дик кутунва. Мичегъвийри Ахцегъ райондин къил Осман Абдулкеримоваз хуъръун муть тъухкъуър хъувунай саърай лугъузва. Им Дагъустанда канатдин виридалайни яргъи муть я.

Этно къвал - къвал - музей я, ана вири чин чкайрал ала. Хуъруз атун ва тамашун лап хуш къведай кар я. Музейда авай шейэр чи чехи бубайри ишлемишайбур я, пъавилия ина виликан девирар рикъел хквезва. Чкадин агъалийри лезгигири мугъман къабулунин адетарни хъвенва. Мугъманрин къвалера туристар дагъвийрин адетрихъ галас танишарда ва милли хърекар теклифда. Чи халкъдихъ фу чрадай са шумуд жуъре ава, гъазурни са шумуд жуъреда ийизва. Мисал яз, хъран фу, чар авай фу, тънурдин фу, лаваш фу, тънутлар, цикен, афараар ва икъл мад. Мичегърин хъчарин афаррин дад мад са къунини гекъигиз жедач, гъакъван ширин я.

нин кълунин вахтунда гъилер чуъхун къа-чудайла (вирида чин къвалера капълавай, мискинда - въя) гзаф явшадказ ва мукъ-ицдаказ къутадалди ядай хътин ван къvez хъана. Гъа икъл са шумуд юкъуз давам хъ-ней. Къил акъудайла, и ванер тапан алимирин кар яз хъана. Абуру юкъуз албан ва араб чаларалди къиенвай къванер, дегъ-заманайрилай амай маса шейэр жагъуриз, ийфиз абур къутайралди хаз, кукъвариз, тер-гиз, кълум гадариз хъана. Сурарин бязи къванерал къиенвай гъарфар чир тежедай тегъерда чурна. Саки цудав агакъна ху-ръунвияри и кардикай гзаф наразивиледи ахъянай. Амма къе абурукай садални чан аламач. А вахтунда абуру тапан алимар чин чилелай чукурнай.

Мичегърин хуърун мулкар лап гэг-еншбур я. Хуър Къуркуларихъ, Смугъулрихъ галаз сергъатамиш жезва. Амма къунши гзаф хуърера агъалияр амач. Мичегърин хуъре къенин юкъуз 29 къвал амаз-ма. Четинвилериз килигна, жегъиль гзаф хизанар шеъверриз куъж жезва. Агъсакъ-алри чин бубайрилай амай зат'ар эхир-далди хуъз чалишишвалава.

Мичегърин хуърухъ 2500 йисан тариҳ ава. Сифтедай ам Карджидин къукъини кукъвал алайди тир. Къвед лагъай сеферда Чар-хал куъж хъана. Ина къеледин дараматни эзигна. Ам Надир - шағъди чукурна. Хуър цу михъиз тергна, мискинда авай зат'ар вири чуънъухна, гъили къиенвай шейэрэз, Къуръанриз цай яна.

Алай вахтунда хуър ва ким алай чкайр пуд лагъайбур я. Ина гзаф сурар ава. Клам галай патай гзаф сурар ачуух хъанва, анрай гъатта инсанрин кларабар ақвазва. Кламай фена, абуру къевириз жедайвал авач: са патахъай дерин клам я, мукъку патахъайни - Мукъмин вац!. Гзаф къвалар хъайи вахтара вац'ук къерехар тухузва. Икъл давам жез аси-рар я. Мичегъар арадал атайла, и патара адаz тешпигъ хуърер авайди тушир. Хуърер лап гъвечибур тир. Чи ата- бубайрин сүгъбетрай, виликдай мискиндин патав медреса гвай. Мискинда шариатдин къа-нунралди суд-дуван ийидай. Патарив гвай

Мичегърин агъалийрихъ гъар садаҳъ сирлу бажарагъар ава. Ина квэз кфилдал, чуънгуърдал, зуънре гваз халкъдин авазар, маъкамар тамамардайбур гзаф аквада. Ина машгъур ашуку - республикада авай сад тир ашукурин къвал арадал гъайи кас, РД-дин культурадин лайихлу работник Осман Мегъамедрагымов дидедиз хъана. Рухваяр тир ашуку Алихана, ашуку Мутлалиба адан рехъ давамарзва.

Хуъре документальный ва художественный кинофильмаяр лентиниз къачунва. Абу-рукай сад "Намус" ("Совесть") чехи экран-дал акъатдайвал я. Кинооператор Наталья Буцневича янавай "Кварар гвай руш" шикилди Уруссин географический обществодин фестивалда гъалибвал къазанмишна, "Рус-ские лица" категориядай финализд ақъатна. Съёмкайрин бригада хуъруз атай вахтунда ина свас це лугъуниз талуък шад мярекат къиле физвай. Зуънчичири маъкамар яъ-из, жегъильри къульлерзавай, куъчедал шад-вилерзавай, абуру къуншири ва мукъва-къилири вилив хуъзвай.

Шад жедай кар ам я хъи, яваш-ява-хуъре яшайиш къайдадик ахкэтава. Ана чин къвал, къул хуъникай гзаф мичегъвий-ри фикирзава.

Къуй чан хтурай чи дагъларин къадим ерийрал!

Спорт

Мадни еке агалкъунар хъуй, Ислам!

Гъамзат ЮСУПОВ, Дербентдин социально-педагогический институтдин муаллим

И мукъвара чав шад хабар ага-къяна: чи баркаллу хва Ислам Рамазанова Москва шеърьера 31 ульквейдай атанвай 1700-далай гзаф спортсмен-рин арада пауэрлифтингдай (куватдин троеборье) къиле фейи ака-жунра 82 кг-дин заланвал авай спортсменрин арада, 727,5 кг заланвал авай штангаяр хкажуналди, 1-чка къуна, дунъядин чемпионвилин тъвар къачуна. Ислама виридалайни къуватлу пуд спортсмендилай 42 кг гзаф хкажна.

Ислам спортдин къакъан кукъушриз ийгин камаралди экъечина. Ада гзаф турнира 1-чкаяр къуна. Дагъустан, Чечен Республикаирин чемпионвилин тъварариз лайихлу хъана. 2016-йисуз Георгиевск шеърьера къиле фейи ака-жунра Кеферпатаан Кавказдин федеральный округдин чемпионвилин тъвар къазанмишна. 2017-йисуз Ставрополда къиле фейи ака-жунра - Россиядин, 2018-йисан гатуз Москвада - Европадин чемпионвилин тъварариз лайихлу хъана.

2017-йисуз Ислама, 690 кг-дин заланвал авай штангаяр хкажуналди, спортдин мастервилин, 2018-йисуз (727,5 кг хкажуналди) международный мастервилин тъварар къачуна.

Рамазанов Ислам Къурбанбегович 1991-йисуз Къургъай райондин Усарин хуъре дидедиз хъана. Ам къве хуърун (диде Гелхенай, буба - Усай), къве миллетдин хва я. Спортидин жуърэл 2010-йисалай машгъул жез башламишна. Ислам алай вахтунда Дербентда яшамиш жезва.

Ам викъель спортымен хъиз, хъсан ва рикъл михъи инсан я. Вичелай алакъдай къумекар гузни ам гъамиша чалишиш жезва.

Жегъиль спортсменди ДГТУ-да къелна, диплом къачунва. Алай вахтунда ДИИК-дин физкультурадин факультетдин студент я.

Чи мурад пауэрлифтинг Олимпиададин къугъунрик акатун, Исламакай Олимпиададин чемпион хъун я.

Чи рикъл алай газетдин къуллугъчияр - стхаяр ва вахар, къуй Цийи йисуз квехъ чандин саъвалив, рикъин шадвал хъурай! Лезги халкъдин арадай викъель рухвайри рушар гзаф ақъатрай!

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядиин, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министерство
367018, Махачкъала, Насрутдинов пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
М. А. АГЫМЕДОВ
65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
65-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62
КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Н. ВЕЛИБЕГОВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ЖАЛИЛОВ

Газет йисан 52 сеферда акъатзана
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гузъчывал авунин рекъяй Федеральный къултугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016-йисан 12-декабрьдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди тукъыр хъйизва.
Макъалайиз рецензияр гузувач ва абур элкъенва вахкувач. Редакциядинни макъалайиз авторин фикирарад сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз ваххана - 18.00

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкин къуче, б.

Тираж 7339

(Г) - Лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзайвайбүр я.

(12+) - Икъван яшар хъянвайбүр къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гъ Мубаракфай!

Мегъарамдхурун райондин Къуйсунрин хуре
яшамиш жезвай миграгъвини гарагъви
Жамалдин (Валерик) ЖАЛИЛОВАЗ ва
Мадрид САЛИГЬОВАЗ:

*Гъа са юкъуз эмирадалди Худадин
Къве хва гана – къвед къве къегъал – дуныядиз.*

*Гъикъван хъана хуши ниятар, мурадар!
Бахтар экъу акун патал хараад!*

*Сад – иеси хазина хурь налуғърин,
Садни – аскер Ватан хуынин къуллугърин!*

*Чун паталди я къведи къве генерал,
Чинер чехи атанвайбүр къульнерал...*

*Агакъарна неслиарни метлебри,
Рекъе аваз гъейратдинни эдебин.*

*Виридалай вине туна къенивал,
Машгъурна вуч илим ятла къанивал!*

*Къуй генани къешенг хурайрекъер къу,
Вии ийсузни зайдиф тахъуй эквер къу!..*

КВЕЗ 60 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ МУБАРАКЗАВАЙ ИМИ МЕРД АЛИ, АДАН ХИЗАНАР, КУВ ХИЗАНАР, СТХАЯР, ВАХАР, ЯРАР-ДУСТАР, БАГЪРИЯР...

Азиз дустар!

За квэз алукъавай Цийи
2019-йис рикъин сидкъидай
мубарақзава!

Алукъавай ийсуз къу экъу,
михъи мурадар къилиз акъ-
атрай. Заз квехъ мягъем
сагъламвал, къу къвалера
шаадвал, агъваллувал, къу си-
верал гъамиша хъвер, дуны-
ядиа ислягъвал хъана
Кланзана. Къуй къу къвалерай
яялрин, хтулрин хъурунин
сесер кими тахъурай.

Нух Билалович Акбаров, РД-дин РКБ-дин патав гвай республикадин консультативный поликлиникадин духтур уролог – нефролог.

Классикдин гъурметдай

ЧИ МУХБИР

"Кландаң рекъиз, гафар
амаз лугъудай". Е. Эмин.

Мукувара Къурушин хурьун 1-нумрадин юкъван школадин лезги чаланни литературадин кабинетда Етим Эмин дидедиз хъайидалай инихъ 180 йис тамам хъуниз талукъарнавай шадвилин мярекат къиле фена. Ана иштиракун патал Хасавюрт райондин РУО-дин милли чаларай къилин пешекар-методист Наби Хасаевазни теклифнавай.

Мярекатда гъакъини ина школадин администрацияди, муаллимри, чехи классра къелзаяв аялри, "Къуруш ТВ"-дин векилри иштиракна.

РД-дин лайихлу муаллим Гъажи Къазиева къват хъянвайбүр вилик Е. Эминан умъурдин ва яратмишунрин рекъикай гегъенш доклад аву-

на ва виридав и шадвилин мярекат мубаракна.

Етим Эминан поэзиядикай школадин директор Гъажиметов Ислама, завуч-тербиячи Велиметов Исмаила, шаир, социальный педагог Лазимов Акифа, 2-нумрадин юкъван школадин лезги чаланни литературадин муаллимринг МО-дин руководитель Назарова Ренади, муаллим тир Мамедов Элескера, Гъсанов Сейфуллагъя ва маса юлдашри чини фикирарад лагъана. И мярекатдиз "Къуруш ТВ"-дин редактор, шаир, агъсақыл мураллим Хидиров Шагъназар оператор Аливердиев Баширни галаз атанвай. Абуру мярекат лентинизни къачуна.

11-класдин ученикери ширипар таъсири дайвал хуралай къелна.

Мярекатдин эхирдай иштиракай вири аялризни муаллимринг школадин директордин къул алай грамотаяр гана ва иштирак авунай сагърай лагъана.

Шагъабудин ШАБАТОВ

Гъам зун я!

(Жуваз шарж)

Күнени захъ яб акала
хъсандиз,
Күнни алахъ къимет гуз а
инсандиз.
Ам Малла Насредин язы,
аквазза,
Адан тъварни халкъдин
сиве авазза.
Гудай кас туш кар авазиз
сеперар,
Жегъил чавуз авайди тир
спелар,
Кхъейди я машгъур мани
"Векъелар",
Вуж я а кас, лагъ, ни жаваб
гуда заз?
За лугъуда, са кас квалда
Макъарик,
Гъамни зун я - квай хътиди
махарик.
Зи суалриз за гана къез
жавабар.
Кланла гунағ, кландатла
хъуй сувабар.
Артух зун зал къачур кас туш
азабар,
Зарафатри, хъурунинри
хвена зун.
Халкъдиз виляй ават хъанач
гена зун.
Зун – Шабатов сад я хуре
Макъарин.
Къагъриман хъиз, атай никъя
махарин.

Тукъыр хъувун

"Лезги газетдин" 2018-йисан 46-нумрада, "Етим Эминан-180 йис" рубрикадик кваз, 4-чина чапнавай "Нур гудай чирагъ" шишир Исаак Исаакьеван вай, Рутул райондин Хъульпудрин хуръяй чаз къизизай яшшу муҳбир Сайд-Агъмедин Абдурашидованди я.

Гъалатл хъунин себеб ам я хы, авторди шиирдад вичин тъвар къиенвачир. Ам Исаак Исаакьова Эминаз бахшна къиенвай эсерар алай чарапи акахъна, газетдизни гъакъл акъатна.

Чна къве автордивайнин багъышламишун тълабзана.

Са алаба: къу чарар рекъе твадайла, тъвар, фамилия хъсандиз аквадайвал къыхъи, гъалатларни тъмил жеда. Агъадихъ чна шишир вичин гъакъикъи автордин тъвар алаз хузва.

Сайд-Агъмедин АБДУРАШИДОВ

Нур гудай чирагъ

Жававырриин сагъиб инсан,
Ви дережа гъикъван къаъбан!

Лугъуз тежер къадар масан

Туна на чаз девлет, Эмин.

Ала вал тъвар ажеб зурба -

Чи эдебиятдин буба!

Дерт алайдиз жезва дава

Ви чаларин шурбет, Эмин.

И дуныядихъ вил галамаз,

Хъфена вун жегъилзамаз,

Цигел хъайдаз къе вун акваз,
Ава хуре гумбет, Эмин.

Худади чаз къизил хътин,

Эмин гана билбил хътин,

Ишигъ гудай къве вил хътин,

Багъя я ви суврет, Эмин.

180 йисан сувар

Тухуз гъазур хъанва халкъар.

Хъбин патал цавал ви тъвар,

Хъанва къавчин миллет, Эмин...

Ахъцегъ райондин администрациядин работникрн колективиди ва райондин собранидин депутати

Агъариза Узаирович САИДОВ

кечмиш хъунинъ галаз алакъалу яз адан хизандиз ва мукъва-къилийриз башсагълугъвал гузва.

Лезгийрин Стлал Сулейманан тъварунинъ галай госмуздрам-театрдин коллективиди "Лезги газетдин" виликан къилин редактор

Агъариза Узаирович САИДОВ

кечмиш хъунинъ галаз алакъалу яз рагъметлудан хизандиз ва багърийриз башсагълугъвал гузва.

Махачкъалада яшамиш жезвай Шихрагъимов Аламудина

Агъариза Узаирович САИДОВ

кечмиш хъунинъ галаз алакъалу яз адан хизандиз ва мукъва-къилийриз башсагълугъвал гузва.

Хасавюрт райондин Къурушин хуре яшамиш жезвай

Шагъназар Хидирова

кечмиш хъунинъ галаз алакъалу яз адан хизандиз ва мукъва-къилийриз башсагълугъвал гузва.